

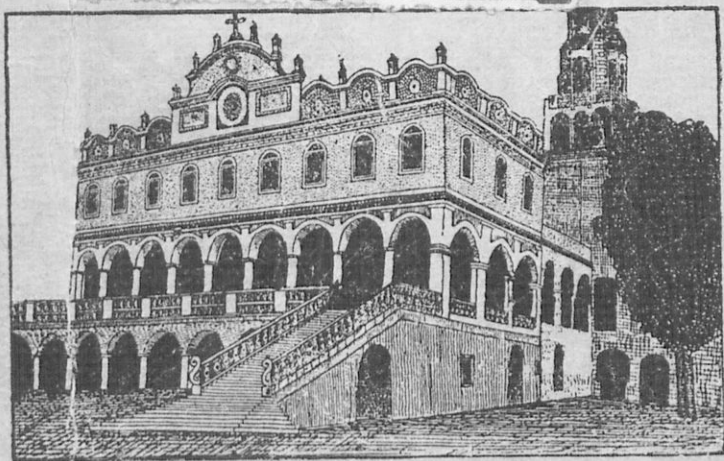
Φ. ΔΣΑΡΓΙΩΤΗ

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ

ΔΙΑ

ΤΙΚΗ

ΛΟΤΙΚΩΝ



ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΝΤΑΦΩΤΗ

106, ΟΔΟΣ ΜΟΣΚΕ ΑΤΤΑΡΙΝ, 106

1942

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Φ. ΑΣΑΡΓΙΩΤΗ

Μαργαρίτα Α. Αργυρίου 15.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

Διὰ τὴν ΕΚΤΗΝ τάξιν τῶν Δημοτικῶν Σχολείων



ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΝΤΑΦΩΤΗ

106, ΟΔΟΣ ΜΟΣΚΕ ΑΤΤΑΡΙΝ, 106

1942

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουν τὴν
σφραγίδα τοῦ ἐκδότου



Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ.

1.- ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΙ.

Ἡ σχέση τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸν Θεὸν λέγεται Θρησκεία. Ἡ θρησκεία εἶναι ἔμφυτος εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν, ποὺ ἐφάνησαν εἰς τὴν γῆν οἱ ἄνθρωποι εἶχον καὶ ἔχουν Θρησκείας. Μόνον, ὅτι ὅλαι αἱ θρησκεῖαι δὲν εἶναι αἱ ἴδιαι.

Αἱ θρησκεῖαι διαιροῦνται εἰς δύο: εἰς πολυθεϊστικάς καὶ μονοθεϊστικάς. Καὶ πολυθεϊστικαὶ μὲν θρησκεῖαι εἶναι ἐκεῖναι, τῶν ὁποίων οἱ ὁπαδοὶ πιστεύουν εἰς πολλοὺς θεοὺς, μονοθεϊστικαὶ δὲ ἐκεῖναι, τῶν ὁποίων οἱ ὁπαδοὶ πιστεύουν εἰς ἓνα μόνον θεόν.

Πολυθεϊστικαὶ θρησκεῖαι εἶναι: α) ὁ **Βουδισμὸς** εἰς τὴν Κίναν, τὴν Ἰαπωνίαν, τὴν Κορέαν καὶ τὴν Ἰνδοκίναν, β) ὁ **Βραχμανισμὸς** εἰς τὸ Ἰνδοστὰν καὶ γ) ὁ **Φετιχισμὸς** εἰς τὴν Ἀφρικὴν. Ὁ Φετιχισμὸς εἶναι ἡ κατωτέρα θρησκεία ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας, διότι λατρεύουν οἱ ὁπαδοὶ τῆς διάφορα ζῶα, δένδρα, βράχους κτλ.

Μονοθεϊστικαὶ θρησκεῖαι εἶναι τρεῖς: α) ἡ **Χριστιανικὴ**, β) ἡ **Ἰουδαϊκὴ**, καὶ γ) ἡ **Μωαμεθανικὴ**.

2.- ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ὡς ἄνθρωπος, ἔζησεν, ἐδίδαξεν, ἐσταυρώθη καὶ ἀνεστήθη. Ὁ Χριστὸς ἰδρυσεν τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν.

Τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ διέδωσαν εἰς τὸν κόσμον οἱ Ἀπόστολοι καὶ τὴν παραδέχονται ὅλοι οἱ πολιτισμένοι λαοὶ τῆς γῆς. Εἶναι δὲ σήμερον ὅλοι οἱ χριστιανοὶ τῆς γῆς περὶ τὰ 600 ἑκατομύρια.

Ὅλοι οἱ χριστιανοὶ πιστεύουν μὲν εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ τὸν Χριστόν, ἔχουν ὅμως μεταξύ των μερικὰς διαφορὰς εἰς τὰς ἰδέας

των διὰ τὴν θρησκείαν καὶ διαφόρους τύπους εἰς τὴν λατρείαν των. Διὰ τοῦτο ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία χωρίζεται εἰς τρεῖς κλάδους: α) τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, β) τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Διαμαρτυρομένων καὶ γ) τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

3.- ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΟΜΕΝΩΝ.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη οἱ Χριστιανοὶ ἦσαν ἡνωμένοι καὶ ἐπίστευον εἰς ὅσα οἱ Ἀπόστολοι ἐκήρυξαν καὶ εἰς ὅσα εἶχον ἀποφασίσαι αἱ Σύνοδοι. Ἀπὸ τὸν δέκατον ὅμως αἰῶνα οἱ Πάπαι τῆς Ρώμης ἤρχισαν νὰ φέρουν μερικὰς μεταβολάς. Ἐνῷ δηλαδὴ ἡ Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διεκήρυξεν ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρὸς, οἱ Πάπαι προσέθεσαν ὅτι ἐκπορεύεται τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ. Ὡσαύτως, ἐνῷ πρότερον οἱ Χριστιανοὶ ἐκοινωνοῦσαν μὲ ἄρτον καὶ οἶνον, οἱ Πάπαι ἐκανόνισαν νὰ κοινωνοῦν μόνον μὲ ἄζυμον ἄρτον.

Αὐταὶ αἱ μεταβολαὶ καὶ μερικαὶ ἄλλαι, ἔφεραν εἰς φιλονικίαν τοὺς Πάπας τῆς Ρώμης μὲ τοὺς Πατριάρχας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἔνεκα τούτου ἐχωρίσθη ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν Ἀνατολικήν.

Ἀργότερον πάλιν, κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα, οἱ Πάπαι ἔκαμνον πολλὰς ὑπερβασίς. Ἐπώλουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους συγχωροχάρτια, διὰ νὰ εἰσπράττουν χρήματα καὶ περιώρισαν τὴν θρησκείαν μόνον εἰς τοὺς τύπους. Τότε ἕνας σοφὸς Γερμανὸς θεολόγος, ὁ Λούθηρος, κατηγόρησε τοὺς Πάπας, ἔγραψε καὶ ἐδίδαξε ποία εἶναι ἡ ἀληθινὴ χριστιανικὴ θρησκεία καὶ κατώρθωσε, ὥστε πολλοὶ χριστιανοὶ νὰ χωρισθοῦν ἀπὸ τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ ἀποτελέσουν τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Διαμαρτυρομένων.

4.- ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ.

Οἱ ὁπαδοὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας λέγονται Ὁρθόδοξοι, διότι πιστεύουν ὀρθῶς ὅσα ἐδίδαξαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ ὅσα ἀπεφάσισαν αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι. Εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἀνήκουν ἑπτὰ Πατριαρχεῖα: τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῶν Ἱεροσολύμων, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Ρωσίας, τῆς Σερβίας καὶ τῆς Ρουμανίας.

• • Ἐκαστος Πατριάρχης εἶναι αὐτοκέφαλος καὶ διοικεῖ τὴν Ἐκκλησίαν του ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησῖαι εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, τῆς Κύπρου, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας. Ἡ Βουλγαρική ὅμως ἐκκλησία λέγεται σχισματική, διότι, ὅταν οἱ Βούλγαροι ἦσαν ὑποτεταγμένοι εἰς τοὺς Τούρκους, δὲν ἠθέλον νὰ ἀναγνωρίσουν ὡς ἀρχηγόν των τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ δι' αὐτὸ τὸ Πατριαρχεῖον τοὺς ἀπεκήρυξε.

Σχισματικοὶ ἐπίσης εἶναι καὶ οἱ Κόπται, οἱ ὁποῖοι ζοῦν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Συρίαν.

5.- ΠΗΓΑΙ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ.

Αἱ πηγαί, αἱ ὁποῖαι διδάσκουν τοὺς Χριστιανούς, τί πρέπει νὰ πιστεύουν καὶ τί πρέπει νὰ κάμνουν, εἶναι δύο: ἡ Ἁγία Γραφή καὶ ἡ Ἱερὰ παράδοσις.

α) Ἡ Ἁγία Γραφή εἶναι τὰ δύο βιβλία, τὰ ὁποῖα περιέχουν τὴν ἱστορίαν τῆς θρησκείας μας καὶ ἐγράφη ἀπὸ ἀνθρώπους θεοπνεύστους. Θεόπνευστοι δὲ λέγονται ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἐφώτισε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, διὰ νὰ γράψουν τὰς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ. Ἡ Ἁγία Γραφή χωρίζεται εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην.

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη περιέχει ὅσα ὁ Θεὸς ἐφανερώσεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας μὲ τοὺς Πατριάρχας Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, μὲ τὸν Μωϋσῆν καὶ μὲ τοὺς Προφῆτας. Ἡ δὲ Καινὴ Διαθήκη περιέχει ὅσα ὁ Θεὸς ἐφανερώσεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοὺς Ἀποστόλους.

Τὰ κυριώτερα βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι: α) ἡ Πεντάτευχος, τὴν ὁποίαν ἐγράψεν ὁ Μωϋσῆς καὶ περιγράφει τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου, τὴν ἱστορίαν τῶν Πατριαρχῶν, τὴν ζωὴν τῶν Ἑβραίων εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὴν ἔξοδον αὐτῶν καὶ τὸν Νόμον, β) Τὸ βιβλίον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, τὸ ὁποῖον περιγράφει τὴν κατάκτησιν τῆς Παλαιστίνης ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους, γ) τὸ βιβλίον τῶν Κριτῶν, δ) τὸ βιβλίον τῆς Ρούθ, ε) τὰ βιβλία τῶν Βασιλειῶν καὶ τῶν Ψαλμῶν, ς) αἱ Παροιμίαι τοῦ Σολομῶντος, ζ) τὰ βιβλία τῶν Προφητῶν καὶ μερικὰ ἄλλα.

Τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι: α) τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, τὰ ὁποῖα ἔγραψαν οἱ εὐαγγελισταὶ Ματθαῖος, Μάρκος, Λουκᾶς καὶ Ἰωάννης, β) αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, γ) αἱ δεκατέσσαρες ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου, δ) αἱ ἑπτὰ καθολικαὶ ἐπιστολαὶ καὶ ε) ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου.

β) **Ἡ Ἱερὰ Παράδοσις** περιέχει ὅσα προφορικῶς μετεδόθησαν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν καὶ ἀφοροῦν διὰ τὰς νηστείας, διὰ τὸ ἄναμμα τῶν κηρίων καὶ τῶν κανδηλῶν, διὰ τὸ θυμίαμα, διὰ τὴν ἐνδυμασίαν τῶν κληρικῶν, διὰ τὸν ἁγιασμόν τῶν ὑδάτων, διὰ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ κτλ.

Οἱ διαμαρτυρόμενοι δὲν παραδέχονται τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν.

5.- ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ.

Ὅταν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἦτο αὐτοκράτωρ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, παρουσιάσθη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἡ αἵρεσις τοῦ Ἀρείου, ἡ ὁποία ἐτάραξεν ὅλον τὸν Χριστιανισμόν.

Ὁ Ἀρειος ἐκήρυττεν, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι Θεός, ἀφοῦ ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν Πατέρα. Πολλοὶ δὲ χριστιανοὶ ἠκολούθησαν τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου καὶ ἤρχισαν μεγάλαι φιλονικίαι μεταξὺ τῶν χριστιανῶν.

Διὰ νὰ παύσουν αἱ ταραχαὶ αὐταὶ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος συνέκαλεσε κατὰ τὸ ἔτος 325 μεγάλην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τῶν ἐπισκόπων εἰς τὴν Νίκαιαν, διὰ νὰ συζητήσουν τὸ ζήτημα τοῦ Ἀρείου. Ἡ Σύνοδος αὕτη, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος 318 πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, κατεδίκασε τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου καὶ συνέταξε τὰ ἑπτὰ πρῶτα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως. Τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως περιέχει μὲ σύντομίαν, τὸ τι πρέπει νὰ πιστεῦῃ κάθε χριστιανός.

Ἀργότερον κατὰ τὸ ἔτος 381 συνήλθε καὶ δευτέρα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἡ ὁποία κατεδίκασε μίαν ἄλλην αἵρεσιν τοῦ Μακεδονίου καὶ συνεπλήρωσε τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως μὲ ἄλλα πέντε ἄρθρα.

Τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως ἀποτελεῖται ἀπὸ 12 ἄρθρα καὶ εἶναι τὸ ἑξῆς:

1.- Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀορατῶν.

2.- Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινόν, ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

3.- Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπίσαντα.

4.- Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.

5.- Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς.

6.- Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

7.- Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

8.- Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν Προφητῶν.

9.- Εἰς μίαν Ἁγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.

10.- Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

11.- Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.

12.- Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.

6.- ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΟΥ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ.

α) ὁ Θεός.

Μὲ τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως ὁ χριστιανὸς ὁμολογεῖ, ὅτι πιστεύει εἰς ἓνα μόνον Θεόν, ὁ ὁποῖος εἶναι πατὴρ ὅλων τῶν ἀνθρώπων, παντοκράτωρ, δηλαδὴ κυβερνᾷ τὸν κόσμον ὅπως αὐτὸς θέλει καὶ ὁ ὁποῖος ἔκαμε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ ὅλα τὰ πράγματα, τὰ ὅποια βλέπομεν καὶ δὲν βλέπομεν. Τὰ πράγματα, τὰ ὅποια δὲν βλέπομεν εἶναι οἱ ἄγγελοι καὶ ἡ ψυχὴ.

Ἡ ὑπαρξὶς τοῦ Θεοῦ.— Διὰ τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ ἔχομεν πολλὰς ἀποδείξεις, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ κυριώτεραι εἶναι δύο:

α) Ὅτι ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον γνωρίζομεν ὅτι ἔχει τὸν τεχνίτην του, τὸν δημιουργόν του. Μόνον του τίποτε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ

γίνη. Ἀφοῦ λοιπὸν μία τράπεζα δὲν δύναται νὰ γίνη μόνη της, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γίνη ὁ ἀπέραντος κόσμος; Βεβαίως μία μεγάλη δύναμις ἐδημιούργησε τὸν κόσμον καὶ κυβερνᾷ αὐτόν. Ἡ δύναμις αὕτη εἶναι ὁ Θεός.

β) Δευτέρα ἀπόδειξις εἶναι, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τότε ποὺ ἐφάνησαν εἰς τὸν κόσμον, ἀναγνωρίζουν μίαν ἀνωτέραν δύναμιν, ἡ ὁποία ἐδημιούργησε τὸν κόσμον. Ἀδιάφορον, ἂν εἰς τὴν ἀμάθειάν των ἐπίστευον, ὅτι ἡ δύναμις εἶναι ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, τὰ ἄστρα κτλ. Ἡ ἰδέα τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ εἶναι ἔμφυτος εἰς τὸν ἄνθρωπον. Τοῦτο μᾶς δείχνει, ὅτι ὑπάρχει Θεός, ἀφοῦ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι αἰσθάνονται τοῦτον μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των.

Ἰδιότητες τοῦ Θεοῦ.- Ὁ Θεός εἶναι πνεῦμα, δηλαδὴ δὲν ἔχει τίποτε, τὸ ὁποῖον νὰ αἰσθανώμεθα μὲ μίαν ἢ καὶ περισσότερας αἰσθήσεις μας. Καὶ ἐπειδὴ εἶναι πνεῦμα, εἶναι : 1) **Πανταχοῦ παρών.**- Δὲν μένει οὔτε εἰς τοὺς οὐρανούς, οὔτε εἰς τὴν γῆν, οὔτε εἰς τοὺς ναούς, οὔτε εἰς ὠρισμένον μέρος τῆς γῆς. Καί, ἐὰν ἡ Γραφὴ λέγει ὅτι κατοικεῖ εἰς τοὺς οὐρανούς, τὸ λέγει διὰ νὰ δεῖξη τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ. 2) **Αἰώνιος.**- Δηλαδὴ δὲν ἔχει οὔτε ἀρχήν, οὔτε τέλος. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀρχήν, δηλαδὴ τὴν γέννησίν του, καὶ τέλος, δηλαδὴ τὸν θάνατον. Ὁ Θεός ὅμως οὔτε ἐγεννήθη οὔτε θὰ ἀποθάνῃ, εἶναι λοιπὸν αἰώνιος καὶ ἀμετάβλητος. 3) **Παντοδύναμος.**- Δύναται δηλαδὴ νὰ κάμνῃ ὅ,τι θέλει. Μόνον τὸ κακὸν δὲν κάμνει, διότι δὲν θέλει. 4) **Παντογνώστης.**- Γνωρίζει ὅλα τὰ πράγματα, καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔγιναν καὶ ὅσα θὰ γίνουν. 5) **Πάνσοφος.**- Ἐκαμε δηλαδὴ τὸν κόσμον καὶ τὸν κυβερνᾷ μὲ ἄπειρον σοφίαν. 6) **Πανάγιος.**- Ἀγαπᾷ δηλαδὴ καὶ προστατεύει μόνον τὸ καλὸν καὶ ἀποστρέφεται τὸ κακόν. 7) **Δίκαιος.**- διότι ἀνταμείβει τὸ καλὸν καὶ τιμωρεῖ τὸ κακόν. 8) **Πανάγαθος.**- Ἀγαπᾷ δηλαδὴ τοὺς ἀνθρώπους ὡς πατὴρ, λυπεῖται τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ συγχωρεῖ αὐτούς, ὅταν μετανοοῦν.

Ἡ Ἀγία Τριάς. Ὁ Θεός εἶναι εἷς, ἀλλὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία πρόσωπα : τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον πνεῦμα. Τὴν Ἀγίαν Τριάδα μᾶς ἐφανέρωσεν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅταν εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του : «Πορευθέντες, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος».

Ἡ Ἀγία Τριάς ἐφανερώθη καὶ ὅταν ἐβαπτίζετο ὁ Κύριος ἡμῶν

Ἰησοῦς Χριστός. Τότε ὁ Πατὴρ ἐφώνησε: «Οὗτος εἶναι ὁ ἀγαπητός μου Υἱός». Ὁ Υἱὸς εἶχε γίνει ἄνθρωπος καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐφανερώθη ὡς μία περιστερά.

Καὶ ὁ Πατὴρ εἶναι Θεός, καὶ ὁ Υἱὸς εἶναι Θεός, καθὼς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Δὲν εἶναι ὅμως τρεῖς θεοί, ἀλλὰ ἓνας μόνον, διότι καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι ἀπὸ μίαν οὐσίαν. Ὁ Υἱὸς ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν Πατέρα, τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐκπορεύεται μόνον ἀπὸ τὸν Πατέρα.

Ἡ Δημιουργία τοῦ κόσμου.— Ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον μὲ μόνον τὸν λόγον του εἰς ἕξ ἡμέρας. Τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως μᾶς λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ποιητὴς ὁρατῶν καὶ ἀορατῶν. Ὅρατά εἶναι ὅσα βλέπομεν, ἀόρατα δὲ ὅσα δὲν βλέπομεν. Ἀόρατα εἶναι οἱ Ἄγγελοι καὶ ἡ ψυχὴ.

Οἱ Ἄγγελοι εἶναι πνεύματα ἀσώματα, ἀόρατα καὶ ἀθάνατα. Ὁ Θεὸς ἐδημιούργησεν ὅλους τοὺς Ἀγγέλους ἀγαθοὺς. Μερικοὶ ὅμως ὑπερηφανεύθησαν καὶ ἠθέλησαν νὰ γίνουν ἴσοι μὲ τὸν Θεὸν καὶ ἀνεξάρτητοι. Τούτους ἐξεδίωξεν ὁ Θεὸς καὶ ἐγιναν πονηροὶ δαίμονες. Οἱ ἀγαθοὶ ἄγγελοι ἐκτελοῦν τὰς παραγγελίας τοῦ Θεοῦ καὶ προστατεύουν τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους. Οἱ πονηροὶ δὲ δαίμονες παρακινοῦν τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸ πονηρὸν καὶ τὸ κακόν.

Ὁ ἄνθρωπος.— Ὁ ἄνθρωπος ἔχει σῶμα καὶ ψυχὴν. Τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἐπλασεν ὁ Θεὸς ἀπὸ χῶμα, καὶ τὴν ψυχὴν του ἐφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπόν του. Ὁ Θεὸς ἔκαμε τὸν ἄνθρωπον ἐλεύθερον νὰ κάμνῃ τὸ καλὸν ἢ τὸ κακόν καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος κάμνει, ὅταν θέλῃ, ἁμαρτίας. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι πνεῦμα, ὅπως ὁ Θεός, καὶ ἀθάνατος.

Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα, παρήκουσαν τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ καὶ δι' αὐτὸ ἐξεδιώχθησαν ἀπὸ τὸν Παράδεισον. Αὕτῃ εἶναι ἡ προπατορικὴ ἁμαρτία καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ αὐτῇ.

Θεῖα πρόνοια.— Ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, δὲν τὸν ἄφησεν εἰς τὴν τύχην του. Φροντίζει δι' ἕκαστον πλάσμα του νὰ ζῇ καὶ νὰ ἐκτελῇ τὸν προορισμὸν του. Διὰ τοῦτο βρέχει, διὰ νὰ ζωογονῇ τὴν γῆν καὶ θερμαίνει τὴν γῆν, διὰ νὰ ὀρμαῖζουν οἱ καρποί. Διὰ τὸν ἄνθρωπον φροντίζει νὰ εἶναι πάντοτε καλὸς καὶ νὰ κάμνῃ τὸ θέλημά του. Ἡ φροντὶς αὐτῇ τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν κόσμον λέγεται

Θεία Πρόνοια.

β) Ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Μὲ τὸ δεύτερον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως ὁ Χριστιανὸς ὁμολογεῖ, ὅτι πιστεύει καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ὁ ὁποῖος εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν Πατέρα πρὶν ἀπὸ ὅλους τοὺς αἰῶνας, δηλαδὴ δὲν ἔχει ἀρχήν. Εἶναι Φῶς, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη ἀπὸ Φῶς, δηλαδὴ τὸν Πατέρα. Εἶναι Θεὸς ἀληθινὸς καὶ ἐγεννήθη ἀπὸ Θεὸν ἀληθινόν, δὲν εἶναι πλάσμα τοῦ Πατρὸς ὅπως οἱ ἄνθρωποι, εἶναι ἀπὸ τὴν ἰδίαν οὐσίαν, Θεὸς καὶ αὐτός, ἴσος μὲ τὸν Πατέρα.

Τὸ τρίτον ἄρθρον λέγει, ὅτι χάριν τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν, κατήλθεν ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐγένινεν ἄνθρωπος ἀπὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καὶ τὴν Παρθένον Μαρίαν.

Τὸ τέταρτον ἄρθρον μᾶς λέγει, ὅτι πρὸς χάριν μας ἐσταυρώθη ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν καὶ ἐνεταφιάσθη.

Τὸ πέμπτον, ὅτι ἀνεστήθη τὴν τρίτην ἡμέραν, ὅπως μᾶς λέγει ἡ Γραφή καὶ τὰ βιβλία τῶν Προφητῶν.

Τὸ ἕκτον, ὅτι ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐκάθησεν εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ

Τὸ ἑβδομον, ὅτι θὰ ἔλθῃ πάλιν εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν, διὰ νὰ κρίνῃ τοὺς ζῶντας καὶ τοὺς νεκρούς, καὶ εἰς τὴν βασιλείαν του δὲν ὑπάρχει τέλος.

γ) Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Τὸ ὄγδοον ἄρθρον μᾶς λέγει διὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος. Λέγεται δὲ Κύριον, διότι δὲν εἶναι κατώτερον ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, ἴσον μὲ αὐτούς. Ζωοποιόν, διότι δίδει ζωὴν εἰς ὅλα πλάσματα. Ἐκπορεύεται μόνον ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ ὄχι καὶ ἀπὸ τὸν Υἱόν, ὅπως πιστεύουν οἱ καθολικοί.

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τὸ προσκυνοῦμεν καὶ τὸ δοξάζομεν, ὅπως τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, διότι εἶναι ἀπὸ τὴν ἰδίαν οὐσίαν καὶ ἴσον μὲ αὐτούς. Αὐτὸ δὲ ἐφώτισε τοὺς Προφῆτας καὶ τοὺς ἄλλους

ἀνδρας, οἱ ὅποιοι ἔγραψαν τὴν Ἀγίαν Γραφήν.

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐφώτισε καὶ τοὺς Ἀποστόλους, τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, οἱ ὅποιοι ἐδίδαξαν τὸ Εὐαγγέλιον εἰς διαφόρους γλώσσας.

δ) Ἡ Ἐκκλησία.

Τὸ ἕνατον ἄρθρον μᾶς λέγει, ὅτι πιστεύομεν εἰς μίαν Ἐκκλησίαν, Ἀγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικήν.

Ἐκκλησία λέγεται πολλοὶ ἄνθρωποι μαζί, οἱ ὅποιοι πιστεύουν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μὲ τὴν λέξιν ἐκκλησία ἠγνόουν συνάθροισιν πολλῶν ἀνθρώπων. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Χριστιανοὶ δὲν προσεύχονται πάντοτε ἕνας ἕνας, ἀλλὰ πολλοὶ μαζί, δι' αὐτὸ ὅταν εὐρίσκωνται πολλοὶ χριστιανοὶ μαζί καὶ προσεύχωνται αὐτὸ λέγεται ἐκκλησία. Καὶ τὸ κτίριον, εἰς τὸ ὁποῖον προσεύχονται λέγεται Ἐκκλησία.

Τὴν Ἐκκλησίαν συνέστησεν ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς καὶ τὴν ἐξήπλωσαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων.

Ἡ ἐκκλησία εἶναι μία, διότι μία εἶναι καὶ ἡ κεφαλὴ τῆς, δηλαδὴ ὁ Χριστός. Λέγεται καθολικὴ, διότι προορισμός τῆς εἶναι νὰ ἐξαπλωθῇ εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἀποστολική, διότι πρῶτον ἐξηπλώθη διὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ ἀργότερον διὰ τῶν διαδόχων αὐτῶν.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ἡ Ἐκκλησία ἦτο μία, ἀλλὰ κατὰ τὸν 9ον ὁμῶς αἰῶνα ἐχωρίσθη εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ δὲ τὸν 16ον αἰῶνα ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν οἱ διαμαρτυρόμενοι.

ε) Τὸ Βάπτισμα.

Τὸ δέκατον ἄρθρον μᾶς λέγει, ὅτι ὁ χριστιανὸς ὁμολογεῖ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Μὲ αὐτὸ ὁ χριστιανὸς ὁμολογεῖ, ὅτι ὑπάρχει ἓν βάπτισμα, μὲ τὸ ὁποῖον καθαρίζεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας.

Τὸ βάπτισμα τὸ συνέστησεν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, διότι καὶ ὁ ἴδιος ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἀπὸ τὸν Ἰωάννην.

ζ) Ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν καὶ ἡ μέλλουσα ζωὴ.

Μὲ τὰ δύο τελευταῖα ἄρθρα ὁ χριστιανὸς ὁμολογεῖ, ὅτι περιμένει

νά ἀναστηθῶν οἱ νεκροὶ καὶ νά κριθῶν ἀπὸ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅταν θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν κόσμον. Τὴν φορὰν ὅμως ταύτην δὲν θὰ ἔλθῃ ὅπως τὴν πρώτην, διὰ νά διδάξῃ καὶ νά ὑποφέρῃ, ἀλλὰ διὰ νά κρίνῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς ζῶντας καὶ τοὺς νεκρούς, συμφώνως μὲ τὰ ἔργα των.

Καὶ οἱ μὲν δίκαιοι θὰ ἀνταμειφθῶν, οἱ δὲ κακοὶ θὰ τιμωρηθῶν αἰωνίως.

Ὁμολογεῖ ἐπίσης ὁ χριστιανὸς καὶ πιστεύει ὅτι δὲν ὑπάρχει μόνον ἡ πρόσκαιρος ζωὴ τῆς γῆς, ἀλλὰ αἰωνία ζωὴ. Καὶ ἐδῶ μὲν εἰς τὴν γῆν ζῶμεν μὲ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν μας, εἰς δὲ τὴν αἰωνίαν ζωὴν θὰ ζῶμεν μόνον μὲ τὴν ψυχὴν μας.

7.- ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ.

Μυστήρια εἶναι ἱερὰ τελετὰ τῆς Ἐκκλησίας μας, τὰς ὁποίας συνέστησεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι. Μὲ τὰς τελετὰς αὐτὰς μεταδίδεται εἰς τοὺς πιστοὺς ἡ ἀόρατος χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Τὰ μυστήρια εἶναι ἑπτὰ: τὸ βάπτισμα, τὸ χρῖσμα, ἡ μετάνοια ἢ ἐξομολόγησις, ἡ θεία εὐχαριστία, ὁ γάμος, ἡ ἱερωσύνη καὶ τὸ εὐχέλαιον.

Ἀπὸ τὰ ἑπτὰ μυστήρια, τὰ μὲν τέσσαρα πρῶτα εἶναι ὑποχρεωτικά, διότι κάθε χριστιανὸς ὀφείλει νά κάμῃ αὐτά, τὰ δὲ ἄλλα τρία προαιρετικά, διότι ἂν θέλῃ ὁ χριστιανὸς κάμνει αὐτά.

Ἡ Λυτικὴ ἐκκλησία παραδέχεται καὶ τὰ ἑπτὰ μυστήρια, ἐνῶ οἱ Διαμαρτυρόμενοι παραδέχονται μόνον τὸ βάπτισμα καὶ τὴν θείαν εὐχαριστίαν.

α) Τὸ Βάπτισμα.

Τὸ βάπτισμα εἶναι μυστήριον κατὰ τὸ ὁποῖον, ὅπως καθαρίζεται μὲ τὸ ὕδωρ τὸ σῶμά μας, πιστεύομεν ὅτι καθαρίζεται καὶ ἡ ψυχὴ μας ἀπὸ τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα.

Τὸ βάπτισμα συνέστησεν ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς μὲ τὴν ἐντολήν, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅταν τοὺς εἶπε: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἀπὸ τὸν Ἰωάννην.

Κατὰ τὸ βάπτισμα ὁ ἱερεὺς βουτᾷ τὸν βαπτιζόμενον τρεῖς φορὰς μέσα εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τρεῖς φορὰς τὸν ἀνυψώνει, διὰ νὰ δεῖξῃ τὴν ταφήν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἀνάστασίν του.

Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ χριστιανισμοῦ οἱ ἄνθρωποι ἐβαπτίζοντο εἰς μεγάλην ἡλικίαν, ἐνῶ σήμερον βαπτίζονται ὅταν εἶναι νήπια. Πρὶν βαπτισθῇ ὁ βαπτιζόμενος πρῶτον πρέπει νὰ δηλώσῃ, ὅτι θέλει νὰ γίνῃ μέλος τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας καὶ νὰ βαπτισθῇ, ἔπειτα δὲ νὰ ὁμολογήσῃ τὴν πίστιν του εἰς τὸν Χριστόν. Ὅταν ὁ βαπτιζόμενος εἶναι νήπιον, τότε τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως καὶ τὴν συγκατάθεσιν του ὁμολογεῖ ὁ ἀνάδοχος, ὁ ὁποῖος ὀφείλει κατόπιν νὰ διδάξῃ τὸν ἀναδεκτόν του τὰς ἀληθείας τῆς πίστεως καὶ τὰ καθήκοντά του ὡς χριστιανοῦ.

Ὅταν ὑπάρχῃ φόβος νὰ ἀποθάνῃ τὸ νήπιον ἀβάπτιστον, τότε ἐπιτρέπεται ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, νὰ γίνεταί τὸ βάπτισμα εἰς τὸν ἀέρα. Ὑψώνει δηλαδὴ ὁ πατὴρ ἢ ἄλλος τις αὐτὸ τρεῖς φορὰς εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας Τριάδος. Τὸ βάπτισμα δύναται νὰ γίνεταί καὶ μὲ ῥάντισμα, ὅταν ἡ ὑγεία τοῦ παιδιοῦ δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ βαπτισθῇ μέσα εἰς τὸ ὕδωρ.

Ἡ Λυτικὴ Ἐκκλησία κάμνει μόνον ῥάντισμα καὶ ὄχι βάπτισμα, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθόν, διότι ὁ Χριστὸς παρήγγειλε βάπτισμα καὶ ὄχι ῥάντισμα. Τὸ ἴδιον κάμνουν καὶ οἱ Διαμαρτυρόμενοι.

β) Τὸ Χρῖσμα.

Τὸ χρῖσμα εἶναι μυστήριον, τὸ ὁποῖον γίνεται ἀμέσως μετὰ τὸ βάπτισμα. Ὁ ἱερεὺς ἀφοῦ βαπτίσῃ τὸ παιδίον, ἀλείφει μὲ ἡγιασμένον μύρον τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος τοῦ βαπτιζομένου καὶ λέγει: «σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος Ἁγίου, Ἀμήν». Δηλαδὴ τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἦλθον πλέον ὀριστικῶς εἰς τὸν βαπτιζόμενον.

Τὸ Ἅγιον μύρον κατασκευάζεται ἀπὸ πολλὰ ἀρώματα τὴν Μ. Τετάρτην εἰς τὰ Πατριαρχεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ κατόπιν ἀποστέλλεται εἰς ὅλας τὰς ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας.

Ἡ Λυτικὴ Ἐκκλησία δὲν κάμνει τὸ χρῖσμα ἀμέσως μετὰ τὸ βάπτισμα ἀλλ' ὅταν τὸ παιδίον γίνῃ ἑπτὰ ἐτῶν.

γ) Ἡ Μετάνοια ἢ Ἑξομολόγησις.

Ἡ Μετάνοια ἢ Ἑξομολόγησις εἶναι μυστήριον, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ πιστὸς λέγει εἰλικρινῶς εἰς τὸν πνευματικὸν τὰς ἁμαρτίας του, τὰς ὁποίας ἔκαμε μετὰ τὸ βάπτισμα, καὶ λαμβάνει ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τοῦ πνευματικοῦ συγχώρησιν αὐτῶν.

Πρῶτος ἔδωκε τὴν ἄδειαν αὐτὴν εἰς τοὺς μαθητάς του ὁ Χριστὸς διὰ τῶν ἐξῆς: «Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον. Ἄν τινων κρατῆτε τὰς ἁμαρτίας, κεκρατήνται, ἂν τινων ἀφῆτε, ἀφίενται αὐτοῖς». Οἱ Ἀπόστολοι κατόπιν ἔδωκαν τὴν ἐξουσίαν αὐτὴν εἰς τοὺς μαθητάς των καὶ οὗτοι πάλιν εἰς ἱκανοὺς ἱερεῖς, οἱ ὅποιοι λέγονται πνευματικοί.

Ἡ ἐξομολόγησις πρέπει νὰ γίνεται ἀπὸ τοὺς χριστιανούς, ὡς αἰσθάνονται οὗτοι τὴν ἀνάγκην, ἀλλὰ πρὸ πάντων πρὸ τῆς μεταλήψεως.

δ) Ἡ Θεία εὐχαριστία.

Ἡ Θεία εὐχαριστία εἶναι μυστήριον, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ χριστιανὸς μὲ τὴν Θείαν μεταλήψιν, τὴν ὁποίαν λαμβάνει ἀπὸ τὸν ἱερέα, μεταλαμβάνει τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τὸ μυστήριον τοῦτο συνέστησεν ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὅταν ἔφαγε διὰ τελευταίαν φορὰν μὲ τοὺς μαθητάς του εἰς τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον. Τότε ἔλαβε τὸν ἄρτον καὶ ἀφοῦ τὸν ἠϋλόγησεν, ἔδωσεν εἰς τοὺς μαθητάς του καὶ εἶπε: «Λάβετε, φάγετε, τοῦτο εἶναι τὸ σῶμά μου». Κατόπιν ἔλαβε τὸ ποτήριον μὲ οἶνον καὶ ἀφοῦ ἠϋχαρίστησε τὸν Θεὸν εἶπε: «Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, διότι τοῦτο εἶναι τὸ αἷμά μου».

Ὁ χριστιανὸς διὰ νὰ δεχθῇ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νὰ εἶναι καθαρὸς καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν. Διὰ τοῦτο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ κοινωνήσῃ, εἶναι ἀνάγκη πρῶτον νὰ ἐξομολογηθῇ εἰς τὸν πνευματικόν, διὰ νὰ λάβῃ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν του.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη οἱ χριστιανοὶ ἐκοινωνοῦν εἰς κάθε λειτουργίαν, σήμερον ὅμως κοινωνοῦν συνήθως τέσσαρας φορὰς τὸ ἔτος, τὰ Χριστούγεννα, τὸ Πάσχα, τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου.

Διὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας εὐχαριστίας χρειάζεται

ἄρτος ἔνζυμος καὶ οἶνος ἐρυθρὸς ἀνακατευμένος μὲ ὀλίγον ὕδωρ, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ὅτι, ὅταν ἐκεντήθη ὁ Χριστὸς εἰς τὴν πλευρὰν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἔτρεξεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

ε) Ὁ γάμος.

Ὁ γάμος εἶναι μυστήριον, κατὰ τὸ ὅποιον μὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ ἱερέως καὶ τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας, ἐπέρχεται ἡ θεία χάρις εἰς τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα, οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ συζήσουν καὶ νὰ ἀποτελέσουν μίαν οἰκογένειαν.

Τὸν γάμον ἠδολόγησε καὶ ὁ Χριστὸς, ὅταν παρευρέθη εἰς τὸν γάμον, ὃ ὁποῖος ἔγινεν εἰς τὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας.

Ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνή, οἱ ὅποιοι ὑπανδρεύονται πρέπει νὰ ἔχουν τὴν νόμιμον ἡλικίαν καὶ νὰ μὴ εἶναι ἀναμεταξύ των συγγενεῖς. Πρέπει δὲ νὰ ἀγαποῦν ὁ εἰς τὸν ἄλλον καὶ νὰ βοηθῶνται ἀναμεταξύ των. Οἱ ἱερεῖς νυμφεύονται προτοῦ χειροτονηθοῦν, εἰς δὲ τοὺς μοναχοὺς ἀπαγορεύεται ὁ γάμος.

ς) Ἡ ἱερωσύνη.

Ἡ ἱερωσύνη εἶναι μυστήριον, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ Ἐπίσκοπος θέτει τὰς χεῖράς του εἰς τὴν κεφαλὴν ἐκείνου, ὃ ὁποῖος θέλει νὰ γίνῃ κληρικὸς καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ καταβῇ ἡ θεία χάρις καὶ νὰ φωτίσῃ τὸν χειροτονούμενον νὰ διδάσκῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ τελῇ τὰ μυστήρια.

Τὸ δικαίωμα τῆς χειροτονίας ἔχουν μόνον οἱ ἐπίσκοποι, ὡς διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων.

Οἱ βαθμοὶ τῆς ἱερωσύνης εἶναι τρεῖς: τοῦ διακόνου, τοῦ πρεσβυτέρου καὶ τοῦ ἐπισκόπου. Καὶ ὁ μὲν διάκονος διδάσκει τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ βοηθεῖ εἰς τὰ ἔργα του τὸν ἐπίσκοπον καὶ τὸν πρεσβύτερον, δὲν ἔχει δὲ τὸ δικαίωμα νὰ κάμνῃ μόνος του λειτουργίαν καὶ νὰ τελῇ μυστήρια. Ὁ δὲ πρεσβύτερος διδάσκει τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τελεῖ ὅλα τὰ μυστήρια, ἐκτὸς τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης. Τέλος ὁ ἐπίσκοπος διδάσκει τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, τελεῖ ὅλα τὰ μυστήρια καὶ διοικεῖ τὴν ἐκκλησίαν.

Ὅλοι οἱ χριστιανοί, οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ χειροτονηθοῦν, πρέπει νὰ εἶναι ἄνθρωποι ἐνάρετοι καὶ μορφωμένοι, διὰ νὰ δύνανται νὰ

διδάσκουν τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ εἶναι εἰς αὐτοὺς τὸ καλὸν παρὰ-δειγμα.

Οἱ διαμαρτυρόμενοι ἔχουν μόνον δύο βαθμοὺς ἱερωσύνης: τὸν βαθμὸν τοῦ πρεσβυτέρου καὶ τοῦ διακόνου. Ἐπισκόπους δὲν ἔχουν.

η) Τὸ εὐχέλαιον.

Τὸ εὐχέλαιον εἶναι μυστήριον, κατὰ τὸ ὁποῖον ὅταν ὁ ἱερεὺς ἀλείφῃ μὲ εὐλογημένον ἔλαιον τὰ μέλη τοῦ ἀσθενοῦντος χριστιανοῦ εἴτε σωματικῶς εἴτε πνευματικῶς, κατέρχεται ἡ θεῖα χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ θεραπεύει τὴν ἀσθενείαν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς.

Τὸ μυστήριον τοῦτο συνέστησεν ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς μαθητάς του, οἱ ὅποιοι ἤλειφον τοὺς ἀσθενεῖς μὲ ἔλαιον καὶ τοὺς ἐθεράπευον.

Συνήθως εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας τὸ εὐχέλαιον γίνεται τὴν Μ. Τετάρτην, ἐπειδὴ κατὰ τὴν Μ. Πέμπτην οἱ χριστιανοὶ πρόκειται νὰ κοινωνήσουν τῶν ἀχράντων μυστηρίων.

Οἱ δυτικοὶ κάμνουν τὸ μυστήριον τοῦτο μόνον εἰς τοὺς ἐτοιμοθανάτους, οἱ δὲ διαμαρτυρόμενοι δὲν τὸ κάμνουν διόλου.

8.- Αἱ ΔΕΚΑ ΕΝΤΟΛΑΙ.

Τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον του, δηλαδή πρὸς πάντα ἄνθρωπον, περιέχονται συντόμως εἰς τὸν Δεκάλογον. Ὁ Δεκάλογος ἢ αἱ δέκα ἐντολαὶ ἐδόθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, αἱ ὁποῖαι ἦσαν γραμμέναι εἰς δύο λιθίνας πλάκας.

Αἱ δέκα ἐντολαὶ μᾶς λέγουν τι πρέπει νὰ κάμνουν οἱ χριστιανοί, ἐνῶ τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως μᾶς λέγει τι πρέπει νὰ πιστεύουν.

Ἀπὸ τὰς δέκα ἐντολάς, αἱ μὲν τέσσαρες πρῶται μᾶς λέγουν διὰ τὰ καθήκοντά μας πρὸς τὸν Θεόν. αἱ δὲ ἄλλαι ἕξ διὰ τὰ καθήκοντα τὰ ὁποῖα ἔχομεν πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Εἶναι δε αἱ ἑξῆς:

1) Ἐγὼ εἰμὶ Κύριος ὁ Θεός σου· οὐκ ἔσονται σοι Θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ.

2) Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδῶλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς. Οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύῃς αὐτοῖς.

3) Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ.

• • 4) Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν Σαββάτων ἀγιάζειν αὐτήν· ἕξ ἡμέρας ἐργᾶ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου· τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου.

5) Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς.

6) Οὐ φονεύσεις.

7) Οὐ μοιχεύσεις.

8) Οὐ κλέψεις.

9) Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῇ.

10) Οὐκ ἐπιθυμήσεις ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστίν.

Ὁ Χριστὸς δὲν κατήργησε τὸν δεκάλογον, ἀλλὰ τὸν συνεπλήρωσε. Καὶ δι' αὐτὸ ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία τὸν παραδέχεται.

α) Πρώτη ἐντολή.

«Ἐγὼ εἰμὶ Κύριος ὁ Θεός σου· οὐκ ἔσονται σοι Θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ».

Διὰ τῆς ἐντολῆς αὐτῆς διδασκόμεθα, ὅτι ὑπάρχει Θεός, δημιουργὸς τοῦ κόσμου, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει τὴν ὑπαρξίν του καὶ τὰ ἀγαθὰ του καὶ ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸν δὲν ὑπάρχουν ἄλλοι Θεοί.

Αὐτὸν λοιπὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ὀφείλομεν νὰ λατρεύωμεν καὶ εἰς αὐτὸν μόνον νὰ πιστεύωμεν καὶ νὰ ἐλπίζωμεν. Τὴν λατρείαν μας δὲ πρέπει νὰ τὴν κάμνωμεν ὅχι μόνον μὲ λόγους, ἀλλὰ μὲ ἔργα.

Τὴν ἐντολὴν αὐτὴν παραβαίνουν: α) οἱ ἄθεοι, β) οἱ εἰδωλωλάτραι, γ) οἱ δεισιδαίμονες, δηλαδὴ ὅσοι ἀποδίδουν θεῖαν δύναμιν εἰς τυχαῖα πράγματα ἢ φυσικὰ φαινόμενα καὶ δ) ὅσοι δὲν πιστεύουν εἰς τὴν θεῖαν πρόνοιαν, ἀλλ' ἔχουν πεποιθήσιν εἰς τοὺς ἰσχυροὺς ἀνθρώπους ἢ εἰς τὸν πλοῦτον ἢ εἰς τὰ ὑλικά ἀγαθὰ.

β) Δευτέρα ἐντολή.

«Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι ὑποκάτω τῆς γῆς· οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς».

Μὲ τὴν ἐντολὴν ταύτην διδασκόμεθα, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κάμνω-

μεν ὁμοιώματα τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ ἀγάλματα καὶ εἰκόνας καὶ τὰ προσκυνοῦμεν αὐτά, ὡς ἐὰν ἦσαν Θεοί. Ἐπίσης δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν ὡς Θεοὺς ὅσα βλέπομεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰς τὴν γῆν ἢ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ νὰ λατρεύωμεν αὐτὰ ὡς Θεοὺς. Ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ πλάσματα καὶ κτίσματα τοῦ Θεοῦ.

γ) Τρίτη ἐντολή.

«Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίᾳ».

Ἡ ἐντολὴ αὕτη μᾶς λέγει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζομεθα τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ χωρὶς λόγον καὶ διὰ πράγματα ἀσήμαντα.

Τὴν ἐντολὴν αὐτὴν παραβαίνουν: α) Οἱ βλάσφημοι, οἱ ὅποιοι ὑβρίζουν τὸν Θεόν, τὸν Χριστόν, τὸν Σταυρὸν καὶ τὰ Θεῖα πράγματα. β) Ὅσοι ψευδομαρτυροῦν διὰ μικρὰ πράγματα ἢ ὀρκίζονται ψευδῶς ἢ δὲν τηροῦν τὸν ὅρκον των.

Ὁ ὅρκος δὲν ἐπιτρέπεται, ἀλλὰ πολλὰς φορὰς εἶναι ἀπαραίτητος, ὅταν τὸν ἐπιβάλλῃ ἡ Πολιτεία ἢ εἰς τὸ δικαστήριον.

Ἡ πολιτεία ἐπιβάλλει ὅρκον εἰς τοὺς ὑπαλλήλους της, ὅτι θὰ ἐκτελέσουν τὸ καθήκον των συμφώνως μὲ Νόμον. Τὰ δὲ δικαστήρια ἐπιβάλλουν ὅρκον εἰς τοὺς μάρτυρας, ὅτι θὰ εἴπουν τὴν ἀλήθειαν.

Ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ὀρκίζεται ψευδῶς διαπράττει μέγα κακούργημα, διότι δύναται ἓνας ἀθῶος ἄνθρωπος νὰ καταδικασθῇ ἢ νὰ μὴ τιμωρηθῇ ἄλλος, ὁ ὅποιος εἶναι ἔνοχος.

δ) Τετάρτη ἐντολή.

«Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου ἀγιάζειν αὐτήν» ἕξ ἡμέρας ἔργῳ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου».

Ἡ ἐντολὴ αὕτη μᾶς λέγει, ὅτι πρέπει νὰ ἐργαζώμεθα ἐπὶ ἕξι ἡμέρας, τὴν δὲ ἐβδόμην νὰ ἀναπαυώμεθα καὶ νὰ τὴν ἀφιερώνωμεν διὰ τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ.

Οἱ Ἑβραῖοι ὡς ἡμέραν ἀργίας εἶχον τὸ Σάββατον, ἀλλ' ἡμεῖς σήμερον ἔχομεν τὴν Κυριακὴν, εἰς ἀνάμνησιν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν πρέπει νὰ πηγαίνωμεν τακτικὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, νὰ προσευχώμεθα, νὰ κάμνωμεν τὰς περισσοτέρας

ἐλεημοσύνας καὶ ἄλλας καλὰς πράξεις, διὰ τὰ ἁγιάζωμεν τὴν ἡμέραν αὐτήν.

ε) Πέμπτη ἐντολή.

«Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς».

Ἡ ἐντολή αὕτη μᾶς διδάσκει τὰ καθήκοντα, τὰ ὅποια ἔχουν τὰ παιδιά πρὸς τοὺς γονεῖς των. Οἱ γονεῖς εἶναι οἱ μεγαλύτεροι εὐεργέται μας, διότι μᾶς ἐγέννησαν, μᾶς ἀνέθρεψαν, μᾶς ἐπεριποιήθησαν καὶ ὑπέφερον πολλὰ μέχρις οὗτου μᾶς μεγαλώσουν.

Τὰ παιδιά λοιπὸν πρέπει νὰ εἶναι εὐγνώμονα πρὸς τοὺς γονεῖς των, νὰ τοὺς τιμοῦν καὶ νὰ τοὺς σέβωνται, νὰ μὴ τοὺς λυποῦν καὶ νὰ τοὺς περιποιῶνται εἰς τὸ γῆράς των.

Ἐπίσης πρέπει νὰ τιμῶμεν καὶ νὰ σεβώμεθα τοὺς διδασκάλους μας, οἱ ὅποιοι φροντίζουν διὰ τὴν πνευματικὴν μας μόρφωσιν, τοὺς ἱερεῖς καὶ ὅλους ἐν γένει τοὺς μεγαλυτέρους μας.

ς) Ἑκτη ἐντολή.

«Οὐ φονεύσεις».

Ἡ ἐντολή αὕτη μᾶς διδάσκει, ὅτι ὀφείλομεν νὰ σεβώμεθα τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων, διότι τὴν ζωὴν τὴν ἔδωκεν ὁ Θεὸς καὶ μόνον αὐτὸς δύναται νὰ τὴν ἀφαιρῇ.

Ὁ φόνος εἶναι μεγάλη ἁμαρτία. Φονεὺς ἐπίσης λέγεται καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος αὐτοκτονεῖ, διότι ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὴν ζωὴν, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεός.

Υπάρχουν ὅμως καὶ μερικαὶ περιστάσεις κατὰ τὰς ὁποίας ἐπιτρέπεται ὁ φόνος καὶ εἶναι αἱ ἑξῆς: α) Ὅταν προσπαθῇ κανεὶς νὰ σωθῇ ἀπὸ τὸν θάνατον, τὸν ὁποῖον προσπαθεῖ νὰ τοῦ ἐπιφέρῃ ἓνας ἄλλος, δηλαδὴ ὅταν εὐρίσκεται εἰς ἄμυναν. β) Ὅταν μάχεται ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, καὶ γ) Ὅταν ἡ Πολιτεία καταδικάζῃ εἰς θάνατον κακούργους, ληστὰς ἢ φονεῖς.

ζ) Ἑβδόμη ἐντολή.

«Οὐ μοιχεύσεις».

Μετὰ τὴν ζωὴν τὸ πολυτιμότερον κτῆμα διὰ κάθε ἄνθρωπον

εἶναι ἡ τιμὴ του. Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει ποτὲ νὰ προσβάλωμεν τὴν τιμὴν τοῦ πλησίον μας.

Ἔχομεν ὑποχρέωσιν νὰ προστατεύωμεν καὶ νὰ σεβώμεθα τὴν τιμὴν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος προσβάλλει τὴν τιμὴν τοῦ ἄλλου, προσβάλλει τὴν τιμὴν τῆς κοινωνίας καὶ τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος ἀκόμη.

η) Ὁγδὸν ἐντολή.

«Οὐ κλέψεις».

Κατόπιν ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὴν τιμὴν τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται ἡ περιουσία του. Κάθε ἄνθρωπος ἔχει τὰ ἰδικά του πράγματα, τὰ ὁποῖα ἀπέκτησε μὲ τὴν ἐργασίαν του καὶ δὲν εἶναι καλὸν νὰ τοῦ τὰ ἀρπάζουν ἄλλοι ἢ νὰ τὰ βλάπτουν.

Ὁ ἄνθρωπος παρασύρεται εἰς τὴν κλοπὴν ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν ἢ ἀπὸ τὴν ὀκνηρίαν του. Ὁ ἅπληστος ἄνθρωπος μεταχειρίζεται ὅλα τὰ μέσα, διὰ νὰ χορτάσῃ τὴν πλεονεξίαν του. Δὲν διστάζει νὰ εἴπῃ ψεύματα διὰ νὰ ἀδικήσῃ ἀδυνάτους ἀνθρώπους καὶ ἀπροστατεύτους. Ὁ ὀκνηρὸς πάλιν, ἐπειδὴ βαρύνεται τὰ ἐργασθῆ, καταφεύγει εἰς τὴν κλοπὴν διὰ νὰ ζήσῃ.

Διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος, διὰ νὰ μὴ περιπέσῃ εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν ἁμαρτίαν, πρέπει νὰ εἶναι ἐργατικὸς. Διότι, ὅπως ἔλεγον καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι ἡ ἀργία εἶναι ἡ μήτηρ ὅλων τῶν κακιῶν.

θ) Ἐνάτη ἐντολή.

«Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ».

Ἡ ἐντολή αὕτη μᾶς λέγει, ὅτι ποτὲ δὲν πρέπει νὰ λέγωμεν ψεύματα εἰς βάρος ἄλλων ἀνθρώπων. Πολλοὶ ἄνθρωποι λέγουν ψεύματα καὶ εἰς τὰ δικαστήρια καὶ ἀδικοῦν φοβερά ἄλλους ἀνθρώπους. Τοῦτο εἶναι μεγάλη ἁμαρτία. Ἄλλοι πάλιν λέγουν ψεύματα διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν συμπεριφορὰν ἄλλων ἀνθρώπων. Αὐτὸ εἶναι συκοφαντία καὶ ἡ συκοφαντία γίνεται αἰτία εἰς φιλονικίας καὶ πολλὰς φερέας εἰς ἐγκλήματα.

Δὲν πρέπει λοιπὸν ποτὲ νὰ κακολογῶμεν τοὺς ἄλλους καὶ νὰ μὴ πιστευώμεν εἰς τὰς κατηγορίας τῶν ἄλλων, τὰς ὁποίας λέγουν δι' ἓνα ἄνθρωπον κακοὶ καὶ ἀσυνείδητοι ἄνθρωποι.

ι) Δεκάτη ἐντολή.

«Οὐκ ἐπιθυμήσεις ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστίν».

Ἡ ἐντολή αὕτη μᾶς λέγει, ὅτι ὄχι μόνον δὲν πρέπει νὰ κλέπτωμεν νὰ ξένα πράγματα, ἀλλὰ οὔτε πρέπει νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν σκέψιν μας ἡ κλοπή, διότι ἡ σκέψις καὶ μόνον γεννᾷ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ κατόπιν τὴν πράξιν.

Ἡ ἐντολή αὕτη συμπληρώνει τὴν ὀγδόην ἐντολήν. Ἐκείνη μᾶς διδάσκει ὅτι δὲν πρέπει νὰ κλέπτωμεν, αὕτη δὲ μᾶς λέγει ὅτι οὔτε μὲ τὸν νοῦν μας νὰ μὴ συλλογίζώμεθα, πῶς θὰ κλέψωμεν ὅσα ἀνήκουν εἰς τὸν πλησίον μας.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὰς δέκα αὐτὰς ἐντολάς τὰς ἐσυντόμευσεν εἰς δύο μόνον:

1) «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου».

2) «Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν».

Αἱ δύο μεγάλαι αὐταὶ ἐντολαὶ τοῦ Κυρίου ἀποτελοῦν ὅλον τὸν ἠθικὸν νόμον.

9.- Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ.

Προσευχὴ λέγεται ἡ ἱερὰ συνομιλία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ. Μὲ τὴν προσευχὴν ἡ δοξολογοῦμεν ἡ εὐχαριστοῦμεν ἡ ζητοῦμεν κάτι ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἐπομένως ἡ προσευχὴ εἶναι τριῶν εἰδῶν: δοξολογία, εὐχαριστία καὶ παρακλήσις.

Δοξολογία λέγεται, ὅταν δοξάζομεν τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὸν κόσμον καὶ φροντίζει δι' αὐτόν. Εὐχαριστία, ὅταν εὐγνωμονῶμεν τὸν Θεὸν διὰ τὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας μᾶς κάμνει. Παρακλήσις τέλος λέγεται, ὅταν παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ μᾶς φωτίξῃ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν, διὰ νὰ πράττωμεν καλὰ ἔργα.

Ὁ χριστιανὸς πρέπει πάντοτε νὰ προσεύχεται, διότι ὅταν δὲν ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸν Θεόν, λησμονεῖ αὐτόν. Κατὰ συνήθειαν προσευχόμεθα τὴν πρωΐαν ὅταν ἐξυπνώμεν, τὸ βράδυ πρὸ τοῦ ὕπνου, πρὸ

τοῦ φαγητοῦ καὶ τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτάς.

Δυνάμεθα ἢ μόνοι μας ἢ μαζὶ μὲ ἄλλους χριστιανοὺς νὰ προσευχώμεθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἡ κοινὴ προσευχὴ εἰς τὰς ἐκκλησίας εἶναι ἢ καλυτέρα, διότι ἐκεῖ ἐξηγεῖται τὸ Εὐαγγέλιον, γίνονται τὰ μυστήρια καὶ συνδέονται ἀδελφικὰ ὅλοι οἱ χριστιανοί.

Ἡ προσευχὴ διὰ νὰ ἔχῃ ἀξίαν, πρέπει νὰ γίνεται:

α) Μὲ καθαρὰν συνείδησιν, δηλαδὴ νὰ καταλαμβάνῃ τὰς προσευχάς, τὰς ὁποίας λέγει, νὰ τὰς αἰσθάνεται καὶ νὰ μὴ τὰς λέγῃ μηχανικῶς καὶ ὁ νοῦς του νὰ εὐρίσκεται ἄλλοῦ.

β) Μὲ καθαρὰν καρδίαν, δηλαδὴ ἡ ψυχὴ μας νὰ μὴ εἶναι γεμάτη ἀπὸ πάθη καὶ μίση.

Καὶ γ) μὲ πεποιθήσιν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι παντοδύναμος καὶ δύναται νὰ κάμῃ, ἂν θέλῃ, ὅ,τι ζητοῦμεν ἀπὸ αὐτόν.

Κυριακὴ προσευχή.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς μᾶς ἔδωκε τὸν συντομώτερον καὶ τελειότερον τύπον τῆς προσευχῆς. Ἡ προσευχὴ αὕτη λέγεται Κυριακὴ Προσευχὴ καὶ εἶναι ἢ ἐξῆς:

«Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γεννηθήτω τὸ θέλημά Σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸ ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ἀμήν».

«Ὅτι Σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν».

Ἡ Κυριακὴ προσευχὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν προφώνησιν, ἀπὸ ἑξ αἰτήματα καὶ ἀπὸ τὸν ἐπίλογον ἢ δοξολογίαν.

Ἑρμηνεία τῆς Κυριακῆς προσευχῆς.

1) **Προφώνησις:** Ἐπειδὴ ὅλοι οἱ χριστιανοὶ εἴμεθα ἀδελφοὶ καὶ ὅλοι ἔχομεν κοινὸν πατέρα τὸν Θεόν, προσφωνοῦμεν αὐτόν Πατέρα. Λέγομεν δέ, ὅτι μένει εἰς τοὺς οὐρανοὺς, διὰ νὰ δεῖξωμεν τὸ μεγαλεῖόν του καὶ ὅτι δὲν εὐρίσκεται μόνον εἰς τὴν γῆν ὅπως ἡμεῖς,

ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς οὐρανοὺς, ὅπου κυρίως κατοικεῖ καὶ ὅπου ὑπάρχει τὸ φῶς καὶ ἡ δικαιοσύνη.

2) **Αἰτήματα:** Μὲ τὸ πρῶτον αἶτημα εὐχόμεθα νὰ εἶναι πάντοτε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἅγιον καὶ δοξασμένον καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὰς καλὰς τῶν πράξεις καὶ μὲ τὴν πίστιν τῶν.

Μὲ τὸ δεύτερον αἶτημα ἐκφράζομεν τὴν ἐπιθυμίαν μας, νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, νὰ εἶναι δηλαδή εἰς τὸν κόσμον εἰρήνη καὶ εὐτυχία.

Μὲ τὸ τρίτον αἶτημα ἐπιθυμοῦμεν νὰ γίνεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν γῆν, ὅπως γίνεται καὶ εἰς τὸν οὐρανόν. Τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι, νὰ εἶναι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀγαθοί.

Μὲ τὸ τέταρτον αἶτημα παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ μᾶς δώσῃ τὸν ἀναγκαῖον ἄρτον διὰ τὴν ὑπαρξιν καὶ τὴν συντήρησιν τῆς υγείας μας. Ὅταν ζητοῦμεν ἄρτον, ἐννοοῦμεν καὶ τὰς ἄλλας τροφάς, ἀλλὰ λέγομεν μόνον τὸν ἄρτον, διότι αὐτὸς εἶναι ἡ κυριώτερα μας τροφή. Δὲν ζητοῦμεν δὲ σήμερον καὶ τὴν αὐριανὴν τροφήν, διὰ νὰ δεῖξωμεν ὅτι ἀρκοῦμεθα εἰς τὰ ὀλίγα καὶ ὅτι δὲν ἀνησυχῶμεν διὰ τὴν αὐριον, ἀφοῦ γνωρίζομεν, ὅτι ὁ Θεὸς προνοεῖ καὶ φροντίζει δι' ὅλα τὰ πλάσματα του.

Μὲ τὸ πέμπτον αἶτημα παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ συγχωρῇ εἰς ἡμᾶς τὰ σφάλματά μας, μὲ τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι καὶ ἡμεῖς θὰ συγχωρῶμεν τὰ σφάλματα τῶν ἄλλων πρὸς ἡμᾶς. Τὰ σφάλματα ἢ ἁμαρτήματα παριστάνονται εἰς τὴν προσευχὴν ὡς ὀφειλήματα ἢ χρέος, τὰ ὅποια πρέπει νὰ πληρωθῶν.

Τέλος μὲ τὸ ἕκτον αἶτημα παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ μᾶς προφυλάττῃ νὰ μὴ κάμνωμεν ἁμαρτίας καὶ νὰ μὴ περιπίπτωμεν εἰς πειρασμὸν ὥστε νὰ γινώμεθα δοῦλοι τοῦ διαβόλου. Ὁ Θεὸς πολλὰς φορὰς ἐδοκίμασε τὸν Ἀβραάμ, τὸν Ἰωβ καὶ ἄλλους. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι δύσκολον εἰς ἡμᾶς νὰ ὑπερνικῶμεν τὰς δοκιμασίας αὐτάς, διὰ τοῦτο τὸν παρακαλοῦμεν νὰ μὴ μᾶς δίδῃ τοιαύτας δοκιμασίας.

3) **Ἐπίλογος:** Μὲ τὸν ἐπίλογον τῆς προσευχῆς ὁμολογοῦμεν, ὅτι ὁ Θεὸς μόνος εἶναι ἱκανὸς νὰ χαρίσῃ εἰς ἡμᾶς ὅλα αὐτά, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ βασιλεὺς τοῦ κόσμου, αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος δυνατός, αὐτὸς εἶναι ὁ αἰώνιος δοξασμένος. Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ μόνος ὁ ὅποιος δύναται νὰ μᾶς δώσῃ ὅτι γνωρίζει ὅτι εἶναι ὠφέλιμον εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τὸν

κόσμον αὐτὸν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζώην.

Ἡ δὲ λέξις «Ἀμήν» εἰς τὸ τέλος τῆς προσευχῆς σημαίνει: εἶθε
νὰ γίνουν ὅλα ὅσα μὲ τὴν προσευχὴν αὐτὴν ἠυχθήμεν.



ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

1.- Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ.

Ἡ Λειτουργικὴ ἐξετάζει ὅλα ὅσα ἀφοροῦν τὴν Θεϊαν λατρείαν. Δηλαδή τὸ ποῦ λατρεύεται ὁ Θεός, πότε λατρεύεται καὶ πῶς λατρεύεται. Ἐξετάζει δηλαδή τοὺς Ναοὺς μὲ ποῖον τρόπον εἶναι κτισμένοι, διὰ τὰ ἱερὰ σκεύη, τὰ ὁποῖα χρειάζονται εἰς τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας, τὰς διαφόρους ἑορτὰς καὶ μᾶς ἐξηγεῖ τὴν Θεϊαν λειτουργίαν, τὴν ὁποίαν παρακολουθοῦν οἱ χριστιανοὶ τακτικὰ διὰ τὴν ἐννοοῦν.

2.- Ο ΝΑΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΝΑΟΥ.

Ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρὼν καὶ πανταχοῦ δυνάμεθα νὰ τὸν λατρεύωμεν. Ἐν τούτοις ὅμως οἱ χριστιανοὶ ἀπὸ τοὺς Ἀποστολικούς χρόνους συνήρχοντο πολλοὶ μαζὶ εἰς ὠρισμένους τόπους λατρείας, διὰ νὰ προσεύχωνται ὅλοι μαζὶ εἰς τὸν Θεόν.

Οἱ χριστιανοὶ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους προσήρχοντο συνήθως εἰς ἰδιωτικὰς οἰκίας. Ἀπὸ τοῦ τρίτου ὅμως αἰῶνος ἤρχισαν νὰ κτίζουν κτίρια ἰδιαίτερα διὰ τὴν χριστιανικὴν λατρείαν. Τὰ κτίρια ταῦτα ὀνομάζοντο Ναοὶ ἢ Ἐκκλησίαι ἢ Οἶκοι τοῦ Θεοῦ.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν διωγμῶν τῶν χριστιανῶν, ἐπειδὴ οἱ ἐθνικοὶ κατέστρεφον τοὺς χριστιανικοὺς ναοὺς, οἱ χριστιανοὶ ἐτέλουν τὰς λατρείας τῶν κρυφίως κάτω ἀπὸ τὴν γῆν, εἰς τὰς λεγομένας **κατακόμβας**. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτὰς σώζονται μέχρι σήμερον εἰς τὴν Ρώμην καὶ εἰς τὴν νῆσον Μήλον.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅμως τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ὁ ὁποῖος ἐπροστάτευσε τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἤρχισαν νὰ κτίζουν ναοὺς μεγαλοπρεπεῖς. Ὁ ἴδιος ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ἔκτισεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Ἐπίσης ἡ μήτηρ του Ἑλένη ἔκαμεν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως.

3.- ΡΥΘΜΟΙ ΤΩΝ ΝΑΩΝ.

Οἱ χριστιανικοὶ ναοὶ κτίζονται σήμερον κατὰ τρία σχέδια, λε-

γομένους ῥυθμούς, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) Ἡ Βασιλική, 2) Ὁ Βυζαντινὸς ῥυθμὸς καὶ 3) Ὁ Γοτθικὸς ῥυθμὸς.

α) **Ἡ Βασιλική.**- Οἱ ναοὶ οὗτοι εἶναι κτίρια ἐπιμήκη τετράγωνα, μὲ ξυλίνην στέγην καὶ διαιροῦνται συνήθως εἰς τρία ἢ καὶ πέντε μέρη, μὲ μίαν σειρὰν ἀπὸ κολώνας, αἱ ὁποῖαι σχηματίζουν στοάς. Ἡ μεσαία στοὰ εἶναι μακρυτέρα καὶ ἔχει διπλασίαν σχεδὸν ἔκτασιν ἀπὸ τὰς ἄλλας.

Τὸ σχέδιον αὐτὸ τῶν ναῶν ὀνομάζεται **Βασιλική**, διότι οἱ Ρωμαῖοι κάθε κτίριον τὸ ὁποῖον εἶχε στοάς, ὠνόμαζον βασιλικήν.

Τοιοῦτοι ναοὶ εὗρίσκονται εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Ἅγιος Διονύσιος, ἡ Ζωοδόχος Πηγή, ἡ Ἐκκλησία τῶν Δυτικῶν, εἰς δὲ τὴν Θεσσαλονίκην ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

β) **Βυζαντινὸς ῥυθμὸς.**- Οἱ ναοὶ οὗτοι ἤρχισαν νὰ κτίζονται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου. Ἐχει τὸ σχῆμα σταυροῦ καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς στέγης ἔχουν ἓνα θόλον, τὸ τροῦλον.

Ὁ περιφημότερος ναὸς, ὁ ὁποῖος ἐκτίσθη συμφώνως μὲ τὸ σχέδιον αὐτό, εἶναι ὁ Ναὸς τῆς Ἀγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Κατ' ἀρχὰς ὁ ναὸς οὗτος εἶχεν ἰδρυθῆ ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου εἰς ῥυθμὸν Βασιλικῆς, κατόπιν δὲ ἐκὰν κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Νίκα καὶ ἀνιδρῦθη μεγαλοπρεπέστατος ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, θεωρεῖται δὲ σήμερον ἀκόμη ὡς ἀριστοῦργημα τέχνης.

Κατὰ τὸν ῥυθμὸν αὐτὸν ὑπάρχουσιν εἰς τὰς Ἀθήνας πολλοὶ ἀρχαῖοι ναοί, ἀπὸ τοὺς ὁποίους σπουδαιότεροι εἶναι: ὁ Ναὸς τοῦ ἁγίου Νικοδήμου, τοῦ ἁγίου ἁγίου Ἐλευθερίου, τῶν ἁγίων Θεοδώρων, τῆς Καπνικαρέας καὶ ἄλλοι. Ἐπίσης εἰς τὴν Θεσσαλονίκην εὗρίσκονται πολλοὶ ναοὶ Βυζαντινοῦ ῥυθμοῦ.

Σήμερον οἱ περισσότεροι τῶν ναῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα κτίζονται κατ' αὐτὸν τὸν ῥυθμόν, ἀλλὰ μὲ μικροτέρους θόλους, διότι εἶναι δύσκολος ἡ κατασκευὴ μεγάλων θόλων.

γ) **Γοτθικὸς ῥυθμὸς.**- Ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος ἤρχισαν νὰ κτίζονται εἰς τὴν Γαλλίαν ναοὶ μὲ ἓν νέον εἶδος ῥυθμοῦ, ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται **Γοτθικὸς**. Οἱ ναοὶ οὗτοι ἔχουν διαφορὰν ἀπὸ τοὺς ἄλλους κατὰ τοῦτο, ὅτι ἀντὶ τοῦ ἡμικυκλίου κυριαρχεῖ σχεδὸν τὸ τριγωνικὸν σχῆμα καὶ ὅτι ὁ θόλος τῶν τελειώνει εἰς τρίγωνον.

Ὁ ῥυθμὸς οὗτος ὠνομάσθη Γοτθικὸς, διότι πρῶτοι οἱ Γότθοι

κατεσκεύασαν ναοὺς μετὰ τὸν θυμὸν αὐτόν.

Εἰς τὰς Ἀθήνας εὐρίσκεται μετὰ αὐτὸν τὸν θυμὸν ὁ ναὸς τῶν Ἀγγλικανῶν εἰς τὴν ὁδὸν Φιλελλήνων.

Ἐκτὸς τῶν θυμῶν τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι, οἱ ὅποιοι λέγονται μεικτοί. Ἐκ τούτων ὁ περιφημότερος εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Πέτρου εἰς τὴν Ρώμην, ὁ ὁποῖος ἔχει σχέδιον μεικτὸν Βασιλικῆς καὶ Βυζαντινοῦ.

Ὅλοι οἱ ναοὶ τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἔχουν τὸ ἱερόν των εἰς τὸ ἀνατολικόν των μέρος, διότι εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἐγεννήθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ πνευματικὸν φῶς, τὸ ὁποῖον ἀνέτειλε καὶ ἐφώτισε τὸν κόσμον.



4.- ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΝΑΟΥ.

Ὁ ναὸς διαιρεῖται εἰς τρία μέρη: α) Τὸ ἱερόν ἢ ἅγιον βῆμα, β) τὸν κυρίως ναὸν καὶ γ) τὸν πρόναον.

α) **Τὸ ἱερόν ἢ ἅγιον βῆμα.**- Τοῦτο εὐρίσκεται ὀλίγον ὑψηλότερον ἀπὸ τὸν κυρίως ναὸν καὶ χωρίζεται ἀπὸ αὐτὸν διὰ τοῦ εἰκονοστασίου. **Τὸ ἅγιον βῆμα** λέγεται καὶ **ιερόν**, διότι ἐντὸς αὐτοῦ μένουσιν οἱ ἱερεῖς, οἱ ὅποιοι κάμνουν τὰς λειτουργίας.

Εἰς τὸ ἅγιον βῆμα ὑπάρχουν τρεῖς θύραι, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡ μεσαία εἶναι μεγαλυτέρα καὶ λέγεται ὡραία πύλη ἢ ἁγία πύλη. Πρὸ τῆς ὡραίας πύλης ὑπάρχει ἐν μέρος τοῦ ναοῦ, τὸ ὁποῖον εἰς τοὺς μεγάλους ναοὺς εἶναι περικεκλεισμένον μετὰ κάγκελα καὶ λέγεται σολέας.

β) **Ὁ κυρίως ναός.**- Οὗτος καταλαμβάνει τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ναοῦ καὶ εἰς αὐτὸ μένουσιν οἱ χριστιανοί, οἱ ὅποιοι παρακολουθοῦν τὰς ἀκολουθίας καὶ τελετὰς τῆς ἐκκλησίας.

Ἀνωθεν τοῦ κυρίως ναοῦ εἰς πολλὰς ἐκκλησίας ὑπάρχει ἰδιαίτερον μέρος, ὡς εἶδος μεγάλου ἐξώστου, εἰς τὸ ὁποῖον μένουσιν μόνον αἱ γυναῖκες καὶ λέγεται γυναικωνίτης.

γ) **Ὁ πρόναος.**- Ὁ πρόναος εἶναι τὸ μέρος τοῦ ναοῦ, τὸ ὁποῖον χωρίζεται μετὰ τοῖχον ἀπὸ τὸν κυρίως ναὸν καὶ συγκοινωνεῖ μετὰ αὐτὸν διὰ τριῶν θυρῶν. Σήμερον οἱ ναοὶ δὲν ἔχουν ὅλοι πρόναον.

Εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς ἄλλα μέρη ὑπάρχουν ἀρχαῖοι ναοί, οἱ ὅποιοι ἔχουν πρόναον, ὅπως ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου, τῶν Ἀγίων Θεοδώρων καὶ ἄλλοι.

Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ χριστιανισμοῦ ὁ πρόναος ἐχρειάζετο, διότι εἰς αὐτὸν ἔμενον ὅσοι προητοιμαζόντο διὰ νὰ γίνουν χριστιανοὶ καὶ οἱ ὅποιοι ἐλέγοντο κατηχούμενοι.

5.- Ο ΚΥΡΙΩΣ ΝΑΟΣ.

Εἰς τὸν κυρίως ναὸν διακρίνομεν τὰ ἑξῆς:

1) **Τὸν ἄμβωνα**, εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ ναοῦ. Ἀπὸ αὐτὸν ἀναγινώσκει τὸ Εὐαγγέλιον ὁ Διάκονος καὶ κηρύττει τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ὁ ἱεροκῆρυξ.

2) **Τὸν Δεσποτικὸν θρόνον**, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται ἀντικρὺ τοῦ ἁμβωνος, εἰς τὸν ὁποῖον κάθεται ὁ Ἀρχιερεὺς.

3) **Τὰ ἀναλόγια**, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν, διὰ νὰ θέτουν οἱ ψάλλται ἐπ' αὐτῶν τὰ βιβλία των.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὁ πρόναος ἦτο χωρισμένος εἰς δύο μέρη: εἰς τὸ πρόπυλον καὶ τὸν νάρθηκα. Ἐμπρὸς εἰς τὸ πρόπυλον ἦτο μία κρήνη, ὅπου ἐνίπτοντο οἱ χριστιανοί, πρὶν εἰσελθόντες εἰς τὸν ναόν. Περίφημος ἦτο ἡ κρήνη τῆς Ἀγίας Σοφίας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπῆρχεν ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή:

« ΝΙΨΟΝ ΑΝΟΜΗΜΑΤΑ ΜΗ ΜΟΝΑΝ ΟΨΙΝ »

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἴτε ἐξ ἀριστερῶν, εἴτε ἐκ δεξιῶν ἀναγνώσθη ἀποδίδει τὴν ἰδίαν φράσιν.

6.- ΤΟ ΙΕΡΟΝ Ἡ ΑΓΙΟΝ ΒΗΜΑ.

Εἰς τὸ Ἱερὸν ὑπάρχουσι:

1) **Ἡ Ἀγία Τράπεζα** εἰς τὸ μέσον τοῦ ἱεροῦ. Ἐπάνω εἰς αὐτὴν τελεῖται τὸ μυστήριον τῆς Θείας εὐχαριστίας. Κατασκευάζεται συνήθως ἀπὸ ξύλον καὶ στηρίζεται εἰς ἓνα στύλον, κάποτε καὶ εἰς τέσσαρας.

Εἰς τὸ μέσον τῆς Ἀγίας Τράπεζης ὑπάρχει μικρὸν κοίλωμα, ὅπου θέτουν ἐντὸς αὐτοῦ ἅγια λείψανα. Ἐπάνω εἰς τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν, ἡ ὁποία σκεπάζεται μὲ διάφορα καλύμματα, εὐρίσκονται τὸ **Εὐαγγέλιον**, δύο **κηροπήγια** καὶ εἰς τὸ μέσον τὸ **Ἀρτοφόριον**. Τοῦτο χρησιμεύει διὰ νὰ φυλάττεται δι' ὅλον τὸ ἔτος ὁ ἅγιος, ὁ ὁποῖος ἡγιασθή τὴν Μεγάλῃν Πέμπτην. Χρησιμεύει δὲ ὁ ἅγιος οὗτος δι' ἐκτάκτους ἀνάγκας, λόγου χάριν διὰ τὴν μετάληψιν

τῶν ἀσθενούντων.

Διὰ νὰ γίνῃ λειτουργία πρέπει ἡ Ἁγία Τράπεζα νὰ ἔχῃ ἁγιασθῇ κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ Ναοῦ. Ὅπου δὲ δὲν ὑπάρχει Ἁγία Τράπεζα, ὅπως εἰς τὰ πλοῖα, εἰς τὰ στρατόπεδα κτλ., ἐκεῖ χρησιμοποιεῖται τὸ **ἀντιμνήσιον**. Τοῦτο εἶναι ἓνα τετράγωνον ὕφασμα, ἡγιασμένον κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου εἰκονίζεται ἡ ταφή τοῦ Κυρίου, εἰς τὸ ἄκρον δὲ φέρει ῥαμμένα ἅγια λείψανα.

2) **Παρατραπέζιον**, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται πλησίον τῆς Ἁγίας Τραπέζης. Ἐκεῖ τὸ πρῶτον προσκομίζονται τὰ ἅγια δῶρα, πρὶν τὰ μεταφέρουν εἰς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν καὶ δι' αὐτὸ λέγεται **προσκομιδὴ** ἢ **πρόθεσις**.

3) **Τὸ σκευοφυλάκιον**, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει, διὰ νὰ φυλάσσονται τὰ σκεύη τοῦ ναοῦ, τὰ ἱερὰ ἄμφια καὶ τὰ λειτουργικὰ βιβλία.

4) **Τὸ σύνθρονον**, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ μαρμαρίνους θρόνους εἰς τοὺς ὁποίους κάθηνται οἱ κληρικοί, ὅταν ἀναγινώσκωνται οἱ ψαλμοὶ ἢ αἱ προφητεῖαι. Σύνθρονα ἔχουν συνήθως μόνον αἱ μέγαλαι Ἐκκλησίαι.

7.- ΙΕΡΑ ΣΚΕΥΗ ΔΙΑ ΤΗΝ ΘΕΙΑΝ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΝ.

Διὰ τὴν τελετὴν τῆς Θείας εὐχαριστίας εἶναι ἀπαραίτητον νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὸν ναὸν τὰ ἑξῆς σκεύη :

1) **Ὁ ἅγιος δίσκος**, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον τίθεται ὁ ἅγιος ἄρτος καὶ συμβολίζει τὴν φάτνην τῆς Βηθλεέμ, ὅπου ἐγεννήθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

2) **Τὸ ἅγιον ποτήριον**, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει διὰ τὸ ἅγιον αἶμα, εἰς ἀναμνησιν τοῦ ποτηρίου, τὸ ὁποῖον μετεχειρίσθη ὁ Χριστὸς κατὰ τὸν μυστικὸν δεῖπνον.

3) **Ἡ λόγχη**, ἡ ὁποία ὑπενθυμίζει τὴν λόγχην μετὰ τὴν ὁποίαν ἐκέντησεν ὁ στρατιώτης τὴν πλευρὰν τοῦ Κυρίου.

4) **Ὁ ἀστερίσκος**, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου τίθεται τὸ κάλυμμα τοῦ δίσκου, διὰ νὰ μὴ ἐγγίξῃ τοῦτο τὸν ἅγιον ἄρτον καὶ συμβολίζει τὸν ἀστέρα, ὁ ὁποῖος ὠδήγησε τοὺς μάγους εἰς τὸν Ἰησοῦν.

5) **Ὁ ἀήρ**, εἶναι κάλυμμα, τὸ ὁποῖον καλύπτει τὸ ἅγιον ποτήριον καὶ τὸν ἅγιον δίσκον καὶ μᾶς ὑπενθυμίζει τὴν ἱερὰν σινδόνα

μέ την ὁποίαν ἐτύλιξεν ὁ Ἰωσήφ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

6) **Τὸ ζέον**, τὸ ὁποῖον εἶναι σκεῦος ἐντὸς τοῦ ὁποίου θερμαίνεται τὸ ὕδωρ, διὰ νὰ χυθῇ μέσα εἰς τὸ ἅγιον ποτήριον, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ὅτι, ὅτε ἓνας στρατιώτης ἐκέντησε μέ την λόγχην τὴν πλευρὰν τοῦ Κυρίου ἐξῆλθε θερμὸν αἷμα καὶ ὕδωρ.

6) **Ἡ λαβίς**, ἡ ὁποία εἶναι ἐν κοχλιάριον, μέ τὸ ὁποῖον μεταδίδει ὁ ἱερεὺς τὴν θείαν κοινωνίαν εἰς τοὺς πιστούς.

7) **Ἁ σπόγγος καὶ ἡ μοῦσα**, οἱ ὁποῖοι εἶναι σπόγγοι καὶ χρησιμεύουν πρὸς καθαρισμὸν τοῦ ἁγίου δίσκου καὶ κυρίως τοῦ ποτηρίου.

8.- ΙΕΡΑ ΣΚΕΥΗ

ΔΙΑ ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΣ.

Ἐκτὸς τῶν ἱερῶν σκευῶν, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν διὰ τὴν Θείαν εὐχαριστίαν, εἰς ἐκάστην ἐκκλησίαν ὑπάρχουν καὶ τὰ ἐξῆς ἱερὰ σκεύη.

1) **Ἡ κολυμβήθρα**. Αὕτη χρησιμεύει διὰ τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος καὶ εἰκονίζει τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, ὅπου ἐβαπτίσθη ὁ Χριστός.

2) **Τὸ μυροδοχεῖον**. Εἰς τοῦτο φυλάσσεται τὸ ἅγιον μύρον.

3) **Ἁ ἀετός**. Οὗτος εἶναι στρογγύλον τεμάχιον ὑφάσματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἰκονίζεται ἀετὸς μέ ἀνοικτὰ πτερά, ἄνωθεν μιᾶς πόλεως. Χρησιμεύει δὲ διὰ τὸ μυστήριον τῆς ἱερωσύνης.

4) **Ἁ ἐπιτάφιος**. Οὗτος εἶναι ὑφασμα μέ εἰκόνα, ἡ ὁποία παριστάνει τὸν Χριστὸν εἰς τὸν τάφον καὶ χρησιμεύει διὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἐπιταφίου θρήνου.

5) **Τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ αἱ ἱεραὶ σημαῖαι**. Εἰς τὰ ἐξαπτέρυγα εἰκονίζονται οἱ ἄγγελοι μέ τὰς πτέρυγας, διὰ νὰ φανερωθῇ ἡ ταχύτης μέ την ὁποίαν ἐκτελοῦν οὗτοι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Γαῦτα προηγοῦνται εἰς κάθε λιτανείαν ἢ ἐκκλησιαστικὴν πομπήν.

6) **Τὸ θυμιατήριον**. Τοῦτο περιέχει τὸ θυμίαμα μέ ἀναμμένους ἄνθρακας.

7) **Τὸ δίπτυχον**, τὸ ὁποῖον εἶναι μικρὸν βιβλίον, εἰς τὰς δύο πτυχὰς τοῦ ὁποίου γράφει ὁ ἱερεὺς τὰ ὀνόματα τῶν ζώντων καὶ τῶν νεκρῶν, ὅσα θὰ μνημονεύσῃ.

9.- ΕΙΚΟΝΕΣ, ΚΩΔΩΝΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΛΛΑ ΣΚΕΥΗ.

Αἱ ἐκκλησίαι στολίζονται μὲ εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας καὶ τῶν Ἁγίων, καθὼς καὶ μὲ ἀναπαραστάσεις καὶ σύμβολα ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης.

Τὰς εἰκόνας ὀφείλομεν μόνον νὰ τὰς τιμῶμεν, ἐπειδὴ εἰκονίζουν πρόσωπα σεβαστὰ εἰς ἡμᾶς καὶ ὅχι νὰ τὰς λατρεύωμεν, διότι ἡ λατρεία ἀνήκει μόνον εἰς τὸν Θεόν.

Αἱ ἐκκλησίαι στολίζονται καὶ μὲ ἄλλα κοσμήματα καὶ σύμβολα. Π.χ. βλέπομεν τὸ γράμμα Χ, τὸ ὁποῖον σημαίνει Χριστός, τὰ γράμματα Α - Ω, τὰ ὁποῖα σημαίνουν «ὁ Θεὸς εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος». Τὴν λέξιν ΙΧΘΥΣ, ἡ ὁποία σημαίνει «Ἰησοῦς - Χριστὸς - Θεοῦ - Υἱὸς - Σωτὴρ». κτλ.

Ἐμπροσθεν τῶν ἁγίων εἰκόνων καίουν κανδηλὰι χάριν τιμῆς. Ἐντὸς δὲ τοῦ ἁγίου βήματος καίει διαρκῶς κανδήλα, ἡ ὁποία λέγεται ἀκοίμητος καὶ συμβολίζει τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον φωτίζει κάθε ἄνθρωπον.

Πρὸς ἔνδειξιν δὲ λατρείας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τιμῆς πρὸς τοὺς ἁγίους, ἀνάπτομεν κηρία καὶ λαμπάδας. Ἐπίσης ἀνάπτομεν τοιαύτας καὶ εἰς χαρὰν καὶ εἰς λύπην, εἰς γάμον καὶ εἰς κηδεῖαν. Τὰ κηρία τοποθετοῦνται εἰς τὰ **κηροπήγια** ἢ τὰ **μανουάλια**.

Διὰ νὰ συναθροίζωνται οἱ χριστιανοὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰδοποιοῦνται μὲ τοὺς **κώδωνας** ἢ **καμπάνας**. Λέγονται δὲ καμπάναι, διότι πρῶτον κατασκευάσθησαν εἰς τὴν Καμπανίαν τῆς Ἰταλίας.

Εἰς τὸ **σκευοφυλάκιον** φυλάσσονται τὰ ἱερὰ ἄμφια τῶν κληρικῶν, δηλαδὴ τὰ ἐνδύματα τῶν κληρικῶν, τὰ ὁποῖα φοροῦν ὅταν ἱερουργοῦν. Ἐπίσης εἰς τὸ σκευοφυλάκιον φυλάσσονται καὶ τὰ λειτουργικὰ βιβλία, τὰ σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: τὸ Εὐαγγέλιον, ὁ Ἀπόστολος, τὸ Ψαλτήριον, τὸ Εὐχολόγιον, τὸ Τυπικόν, ὁ Ὁκτώηχος, τὰ Μηνιαῖα, τὸ Τριώδιον, ἡ Παρακλητικὴ καὶ ἄλλα.

10.- Αἱ Εορταί.

Τὴν λατρείαν πρὸς τὸν Θεὸν ὀφείλομεν νὰ τὴν ἐκδηλώνωμεν καθημερινῶς, ἰδίως ὅμως κατὰ τὰς σπουδαιότερας εορτάς, ἥτοι κατὰ τὰς ἡμέρας αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὀρισθῇ εἰς μνήμην ἢ εἰς τιμὴν τοῦ

Χριστοῦ, τῆς Ἀγίας Μητρὸς του ἢ τῶν Ἀγίων.

Αἱ ἑορταὶ ἐπομένως εἶναι: Δεσποτικά, Θεομητορικά καὶ ἑορταὶ τῶν ἁγίων.

Ἐκάστη ἑορτὴ ἑορτάζεται μίαν φορὰν τὸ ἔτος, ἐκτὸς τῆς Κυριακῆς, ἡ ὁποία ἑορτάζεται καθ' ἑβδομάδα εἰς μνήμην τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ.

Ἄλλαι πάλιν Δεσποτικά ἑορταὶ τελοῦνται τὴν ἰδίαν ἡμερομηνίαν, ὅπως π.χ. τὰ Χριστούγεννα, τὰ ὁποῖα ἑορτάζονται πάντοτε τὴν 25ην Δεκεμβρίου, ἄλλαι δὲ ἑορτάζονται εἰς ὠρισμένην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, ἀλλ' οὐχὶ τὴν ἰδίαν ἡμερομηνίαν καθ' ἔτος, ὅπως π.χ. τὸ Πάσχα, τὸ ὁποῖον ἑορτάζεται πάντοτε τὴν Κυριακὴν, ὅχι ὅμως καὶ εἰς σταθερὰν ἡμερομηνίαν. Διὰ τοῦτο τὰς Δεσποτικὰς ἑορτὰς τὰς διακρίνομεν εἰς Κινητὰς καὶ Ἀκινήτους.

11.- ΚΙΝΗΤΑΙ ΔΕΣΠΟΤΙΚΑΙ ΕΟΡΤΑΙ.

Διὰ νὰ γνωρίζωμεν πότε ἑορτάζονται αἱ κινηταὶ ἑορταὶ πρέπει νὰ γνωρίζωμεν πότε ἑορτάζεται τὸ Πάσχα. Τὸ Πάσχα, συμφώνως μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Α'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἑορτάζεται τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν πανσέληνον τῆς ἀνοίξεως, ἡ ὁποία φαίνεται μετὰ τὴν 21ην Μαρτίου (παλαιὰ ἡμερομηνία).

Ἐὰν ἡ πανσέληνος συμπέσῃ Κυριακὴν, τότε τὸ Πάσχα ἑορτάζεται τὴν ἐπομένην Κυριακὴν. Ἐπίσης ἀναβάλλεται τὸ Πάσχα διὰ μίαν ἑβδομάδα, ὅταν συμπέσῃ συγχρόνως καὶ τὸ Πάσχα τῶν Ἑβραίων.

Ἡ σειρὰ τῶν κινητῶν ἑορτῶν ἀρχίζει δέκα Κυριακὰς πρὸ τοῦ Πάσχα, μετὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου. Τελειώνει δὲ ὁπὼ Κυριακὰς μετὰ τὸ Πάσχα, μετὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Ἀγίων Πάντων.

Αἱ ἑορταὶ αὗται δὲν εἶναι ὅλαι πρὸς τιμὴν τοῦ Σωτῆρος, ἀλλ' ἐπεὶ ἔχουν σχέσιν μετὰ τὸ Πάσχα καὶ ἀναφέρονται εἰς πράξεις καὶ λόγους τοῦ Χριστοῦ, θεωροῦνται ὅλαι ὡς Δεσποτικά.

Τὰς κινητὰς ἑορτὰς δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν: α) εἰς ἑορτὰς πρὸ τῆς Μεγάλης ἑβδομάδος, β) εἰς τὴν Μεγάλην ἑβδομάδα καὶ τὸ Πάσχα, καὶ γ) εἰς τὰς μετὰ τὸ Πάσχα ἑορτὰς.

12.- ΚΙΝΗΤΑΙ ΕΟΡΤΑΙ ΠΡΟ ΤΗΣ Μ. ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ.

Αἱ κινηταὶ ἐορταί, ὅπως εἶπομεν, ἀρχίζουσιν δέκα Κυριακὰς πρὸ τοῦ Πάσχα καὶ ἡ πρώτη Κυριακὴ λέγεται Κυριακὴ τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου. Κατὰ τὴν Κυριακὴν αὐτὴν ἀναγινώσκεται τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου, ἀπὸ τοῦ ὁποῖον διδασκόμεθα ὅτι «ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὑψώνει τὸν ἑαυτὸν του, θὰ ταπεινωθῇ καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶναι ταπεινός, θὰ ὑψωθῇ».

Ἡ δευτέρα Κυριακὴ λέγεται Κυριακὴ τοῦ Ἀσώτου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀναγινώσκεται ἡ παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου. Ἀπὸ αὐτὴν διδασκόμεθα, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πανάγαθος καὶ συγχωρεῖ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἰλικρινῶς μετανοοῦν.

Ἡ τρίτη Κυριακὴ λέγεται Κυριακὴ τῆς Ἀπόκρεω, διότι ἀπὸ τὴν ἐπομένην ἡμέραν, ὅπως ὀρίζει ἡ Ἐκκλησία, πρέπει νὰ ἀπέχωμεν ἀπὸ τὴν τροφὴν τοῦ κρέατος.

Ἡ τετάρτη Κυριακὴ λέγεται Κυριακὴ τῆς Τυροφάγου, διότι ἀπὸ τὴν ἄλλην ἡμέραν ἀρχίζει ἡ μεγάλη νηστεία τοῦ Πάσχα, ἡ ὁποία λέγεται Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ. Ἡ νηστεία αὕτῃ διαρκεῖ 50 ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἀπέχωμεν ἀπὸ τὴν τροφὴν τοῦ κρέατος, τοῦ τυροῦ, τῶν γαλακτερῶν καὶ τῶν ἰχθύων.

Ἡ πρώτη Κυριακὴ, ἡ ὁποία ἔρχεται μετὰ τὴν ἑναρξιν τῆς τεσσαρακοστῆς, λέγεται Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀναστηλώσεως τῶν εἰκόνων ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείας Θεοδώρου τῷ 842 μ. Χ.

Ἡ τρίτη Κυριακὴ εἶναι ἡ Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως. Τὴν Τετάρτην τῆς πέμπτης ἐβδομάδος τῆς τεσσαρακοστῆς ψάλλεται εἰς τὰς Ἐκκλησίας ὁ **Μέγας Κανὼν**, ὁ ὁποῖος εἶναι ποίημα ἀπὸ 280 τροπάρια καὶ ἐγράφη ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον Κρήτης Ἀνδρέαν. Τὴν δὲ Παρασκευὴν τῆς ἰδίας ἐβδομάδος ψάλλεται ὁ **Ἀκάθιστος Ὑμνος** (χαιρετισμοὶ τῆς Παναγίας) εἰς ἀνάμνησιν τῆς σωτηρίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Ἀβάρων καὶ τῶν Περσῶν τῷ 626 μ. Χ.

Τὸ Σάββατον τῆς ἑκτῆς ἐβδομάδος ἐορτάζεται ἡ μνήμη τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου, τὴν δὲ ἐπομένην ἡμέραν, τὴν Κυριακὴν, ἐορτάζεται ἡ Κυριακὴ τῶν Βαΐων, εἰς ἀνάμνησιν τῆς θριαμβευτικῆς

εἰσόδου τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ.

Ἡ Μεγάλη ἑβδομάς καὶ τὸ Πάσχα.

Ἡ ἑβδομάς, κατὰ τὴν ὁποίαν τελεῖται ἡ μνήμη τῶν παθῶν τοῦ Σωτῆρος, λέγεται **Μεγάλη Ἑβδομάς**. Διὰ τὰ δύνανται δὲ οἱ χριστιανοὶ νὰ παρακολουθοῦν τὸν ὄρθρον τῶν ἡμερῶν αὐτῶν, τελεῖται οὗτος τὴν ἑσπέραν τῆς προηγουμένης ἡμέρας.

Τὴν μεγάλην Δευτέραν μνημονεύεται ὁ Ἰωσήφ, ὁ καλὸς ἀδελφὸς καὶ υἱὸς τοῦ Ἰακώβ, ὁ ὁποῖος κατεδιώχθη ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του ἀπὸ τὴν ζήλειάν των, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Ἰησοῦς κατεδιώχθη ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους. Καὶ ὅπως ὁ Ἰωσήφ ἐρρίφθη εἰς τὸν λάκκον καὶ κατόπιν ἐσώθη καὶ ἔγινε βασιλεὺς, οὕτω καὶ ὁ Ἰησοῦς ἔμεινεν εἰς τὸν τάφον καὶ ἀνεστήθη. Ὁ ὄρθρος τῆς Μεγάλης Δευτέρας ψάλλεται τὴν ἑσπέραν τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων.

Τὴν Μεγάλην Τρίτην ἀναγινώσκεται ἡ παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν διδασκόμεθα ὅτι πρέπει νὰ εἴμεθα ἐτοιμοὶ διὰ καλὰ ἔργα. Ὁ ὄρθρος τῆς Μεγάλης Τρίτης ψάλλεται τὴν ἑσπέραν τῆς Μ. Δευτέρας.

Τὴν Μεγάλην Τετάρτην μνημονεύεται ἡ ἀμαρτωλὴ γυνή, ἡ ὁποία ἤλειψε μὲ μύρον τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν Βηθανίαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ. Ὁ ὄρθρος τῆς Μ. Τετάρτης ψάλλεται τὴν ἑσπέραν τῆς Μ. Τρίτης.

Τὴν Μεγάλην Πέμπτην μνημονεύεται ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος καὶ αἱ τελευταῖαι διδασκαλῖαι τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τοὺς μαθητάς του. Τὴν ἑσπέραν τῆς Μεγάλης Πέμπτης ἀναγινώσκονται τὰ 12 Εὐαγγέλια, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ. Μετὰ τὸ πέμπτον Εὐαγγέλιον ψάλλεται ὁ περίφημος ὕμνος «Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου, ὁ ἐν ὕδασι τὴν γῆν κρεμάσας».

Τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν μνημονεύονται τὰ ἅγια πάθη τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ θάνατός του. Τὴν ἑσπέραν ψάλλεται ἡ ἀκολουθία τοῦ ἐπιταφίου θρήνου.

Τὸ Μέγα Σάββατον τὸ πρῶτ' τελεῖται ἡ πρώτη λεγομένη Ἀνάστασις. Τότε ψάλλεται τὸ τροπάριον «Ἀνάστα ὁ Θεὸς κρίνων τὴν γῆν», ὁ ἱερεὺς ῥαίνει μὲ ἄνθη τὸν ναὸν καὶ οἱ κώδωνες τῶν Ἐκκλησιῶν κτυποῦν χαρμοσύνως.

Κατὰ τὸ μεσονύκτιον τοῦ Σαββάτου πρὸς τὴν Κυριακὴν ἐορτάζεται ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου καὶ ψάλλεται τότε τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη». Τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς γίνεται ἡ λεγομένη δευτέρα ἀνάστασις, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀναγινώσκεται τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Ἀναστάσεως εἰς πολλὰς γλώσσας.

Αἱ μετὰ τὸ Πάσχα κινηταὶ Δεσποτικαὶ ἐορταί.

Αἱ μετὰ τὸ Πάσχα Δεσποτικαὶ ἐορταὶ εἶναι:

α) **Ἡ διακαινήσιμος ἑβδομάς.** Ἡ ἑβδομάς αὕτη λέγεται διακαινήσιμος καὶ σημαίνει, ὅτι οἱ χριστιανοὶ μετὰ τὸ Πάσχα ἀνανεώνονται, δηλαδὴ αἱ ψυχαὶ των γίνονται καθαραί. Τὴν Παρασκευὴν τῆς ἑβδομάδος αὐτῆς εἶναι ἡ ἐορτὴ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, εἰς ἀνάμνησιν τῆς πηγῆς, ἡ ὁποία εὐρίσκεται εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου πλησίον τῆς Κωνσταντινοπόλεως. Ἡ πηγὴ αὕτη ὑπάρχει καὶ σήμερον.

β) **Ἡ Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ.** Εἶναι ἡ πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὸ Πάσχα, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ, ὁ ὁποῖος ἐπίστευσεν ὅτι ἀνεστήθη ὁ Χριστός, ἃν ποὺ ἐψηλάφησε τὰς πληγὰς του.

γ) **Ἡ Δευτέρα Κυριακὴ μετὰ τὸ Πάσχα** λέγεται **Κυριακὴ τῶν Μυροφόρων** εἰς ἀνάμνησιν τῶν γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι ἤλθον μὲ μύρα εἰς τὸν τάφον τοῦ Κυρίου, διὰ νὰ ἀλείψουν τὸ σῶμά του, ἀλλὰ δὲν τὸν εὔρον ἐκεῖ.

δ) Ἡ τρίτη Κυριακὴ λέγεται **τοῦ Παραλύτου**, εἰς ἀνάμνησιν τῆς θεραπείας τοῦ παραλυτικοῦ ἀπὸ τὸν Χριστόν.

ε) Ἡ τετάρτη Κυριακὴ λέγεται **τῆς Σαμαρείτιδος**, εἰς ἀνάμνησιν τῆς συναντήσεως τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν Σαμαρείτιδα.

ς) Ἡ πέμπτη Κυριακὴ λέγεται **Κυριακὴ τοῦ Τυφλοῦ**, εἰς ἀνάμνησιν τῆς θεραπείας τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ.

ζ) **Ἡ Ἀνάληψις.** Ἡ ἐορτὴ αὕτη ἐορτάζεται εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, 40 ἡμέρας μετὰ τὴν Ἀνάστασίν του.

η) **Ἡ Πεντηκοστή.** Ἡ ἐορτὴ αὕτη ἐορτάζεται εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ὅτι πενήκοντα ἡμέρας μετὰ τὸ Πάσχα ἐπεφοίτησεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Τὴν ἐπομένην δὲ ἡμέραν Δευτέραν ἐορτάζεται ἡ ἐορτὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

θ) Ἡ πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὴν Πεντηκοστήν λέγεται **Κυριακὴ**

τῶν Ἀγίων Πάντων, διότι κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἐορτάζονται ὅλοι οἱ ἅγιοι καὶ οἱ μάρτυρες.

Θεομητορικαὶ ἐορταί.

Αἱ Θεομητορικαὶ ἐορταὶ εἶναι ἐκεῖναι, τὰς ὁποίας ἔχει ὀρίσει ἡ ἐκκλησία πρὸς τιμὴν τῆς Θεοτόκου καὶ εἶναι αἱ ἑξῆς:

α) **Ἡ Γέννησις ἢ τὰ Γενέθλια τῆς Θεοτόκου**, εἰς τὰς 8 Σεπτεμβρίου, πρὸς μνήμην τῆς γεννήσεώς της.

β) **Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου**. Ἡ ἐορτὴ αὕτη ἐορτάζεται εἰς ἀνάμνησιν τῆς εἰσόδου τῆς Θεοτόκου εἰς τὸν ναόν, ὅτε ἦτο τριῶν ἐτῶν, καὶ ὅπου ἔμεινεν ἀφιερωμένη εἰς τὸν Θεὸν πλέον τῶν 12 ἐτῶν.

γ) **Ἡ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου** εἰς τὰς 25 Μαρτίου, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ καὶ ἀνήγγειλεν εἰς αὐτὴν τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα, ὅτι θὰ γεννήσῃ ἐκ πνεύματος ἁγίου τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου. Κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν συμπύπτει καὶ ὁ ἐορτασμὸς τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἐορτῆς, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ὕψωσεν εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἀγίας Λαύρας τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως.

δ) **Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου** τὴν 15 Αὐγούστου. Αὕτη ἐορτάζεται εἰς ἀνάμνησιν τοῦ θανάτου τῆς Θεοτόκου. Πρὸ τῆς ἐορτῆς ταύτης προηγείται νηστεία 15 ἡμερῶν.

Αἱ ἐορταὶ τῶν Ἀγίων.

Ἐκτὸς τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἐορτῶν, ἔχομεν καὶ ἄλλας ἐορτὰς ἱερῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα μὲ τὴν σοφίαν των, μὲ τὸ παράδειγμά των, μὲ τὸν ἱερὸν ἐνθουσιασμόν των, μὲ τὴν ἀκλόνητον πίστιν των καὶ μὲ τὸ αἷμά των ἀκόμη, συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐξάπλωσιν καὶ τὸν θρίαμβον τοῦ χριστιανισμοῦ. Ὅλοι αἱ ἐορταὶ αὗται εἶναι ἀκίνητοι, αἱ σπουδαιότεραι δὲ αὐτῶν εἶναι αἱ ἑξῆς:

Ἡ ἐορτὴ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, τὴν 29 Ἰουνίου.

Ἡ Σύναξις τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, τὴν 30 Ἰουνίου.

Τοῦ Ἀγίου Δημητρίου τὴν 26 Ὀκτωβρίου.

Τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τὴν 23 Ἀπριλίου.

Τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου τὴν 27 Δεκεμβρίου.

Τῆς μεγαλομάρτυρος Αἰκατερίνης τὴν 25 Νοεμβρίου.

Τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου τὴν 17 Ἰανουαρίου.

Τοῦ Ἁγίου Νικολάου τὴν 6 Δεκεμβρίου.

Τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ τῆς Ἁγίας μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης τὴν 21 Μαΐου.

Τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος τὴν 12 Δεκεμβρίου.

Τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν: Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου τὴν 30 Ἰανουαρίου.

13.- ΒΙΟΣ ΜΕΡΙΚΩΝ ΑΓΙΩΝ.

α) Ὁ Ἅγιος Βασίλειος.

Ὁ Ἅγιος Βασίλειος ἐγεννήθη εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἔχασε τὸν πατέρα του, ἡ δὲ μήτηρ του Ἐμμέλεια καὶ ἡ μάμμη του Μακρίνη ἐφρόντισαν διὰ τὴν καλὴν ἀνατροφὴν του. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ κατόπιν εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἔγινε σπουδαῖος ῥήτωρ καὶ συγγραφεύς.

Ὅταν ἐτελείωσε τὰς σπουδὰς του ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἐκεῖ ἐχειροτονήθη διάκονος. Ὅταν δὲ ἀπέθανεν ὁ ἐπίσκοπος Καισαρείας ἔγινεν αὐτὸς ἐπίσκοπος.

Ὅλη ἡ ζωὴ του ἦτο καθαρῶς χριστιανικὴ. Ἐβοήθει τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐμοίραζε μὲ αὐτοὺς ὅτι εἶχε, αὐτὸς δὲ ἔζη πολὺ πτωχικά. Εἶχε τὸ θάρρος νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ νὰ πολεμῇ τὰς αἵρέσεις. Ἐγραψε πολλὰ θρησκευτικὰ βιβλία καὶ δοξάζεται διὰ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀρετὴν του. Ἐπίσης ἔγραψε καὶ μίαν λειτουργίαν, ἣ ὅποια ψάλλεται τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς του, ὅλας τὰς Κυριακὰς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, τὴν Μεγάλην Πέμπτην, τὸ Μέγα Σάββατον καὶ τὴν παραμονὴν τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ μνήμη του ἐορτάζεται τὴν 1ην Ἰανουαρίου, μαζὶ δὲ μὲ τοὺς ἄλλους πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, τὸν Γρηγόριον τὸν Θεολόγον καὶ τὸν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, τὴν 30ην Ἰανουαρίου (ἐορτὴ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν).

β) Ὁ Ἅγιος Γεώργιος.

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας ἀπὸ εὐγενεῖς καὶ πλουσίους γονεῖς καὶ ἦτο ἀνώτερος ἀξιωματικὸς εἰς τὸν ῥωμαϊκὸν στρατόν.

Ὅταν ἀπέθανεν ὁ πατὴρ του ἐμοίρασε τὴν περιουσίαν του εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἠλευθέρωσε τοὺς δούλους του καὶ ἔγινε χριστιανός. Ὁ αὐτοκράτωρ ὅμως Διοκλητιανός, ὁ ὁποῖος κατεδίωκε τοὺς χριστιανούς, τὸν συνέλαβε καὶ τὸν ἔρριψεν εἰς τὰς φυλακάς. Ἀλλὰ εἰς τὰς φυλακάς ὁ ἅγιος Γεώργιος ἐδίδασκε τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ ὁ Διοκλητιανὸς διέταξε νὰ τὸν φονεύσουν τὴν 23 Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 304 μ.Χ.

Τὴν μνήμην του ἑορτάζομεν τὴν 23ην Ἀπριλίου καὶ εἶναι μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας ἑορτάς μας.

γ) Ὁ Ἅγιος Δημήτριος.

Ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἐγεννήθη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἀπὸ εὐγενεῖς καὶ πλουσίους γονεῖς καὶ ὑπηρέτει μὲ μεγάλον βαθμὸν εἰς τὸν ῥωμαϊκὸν στρατόν.

Ἐπειδὴ ὅμως ἔγινε χριστιανός, ὁ αὐτοκράτωρ Μαξιμιλιανὸς τὸν ἐφυλάκισε. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φυλακὴν ἐδίδασκε τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν εἰς ὅλους ὅσοι ἐπήγαινον νὰ τὸν ἐπισκεφθοῦν.

Μίαν ἡμέραν ἐπεσκέφθη τὸν ἅγιον Δημήτριον ἓνας νέος, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο Νέστωρ, καὶ ἐζήτησε τὴν εὐλογίαν του, διὰ νὰ δυνηθῇ καὶ νικήσῃ τὸν εἰδωλολάτρην παλαιστὴν Λύκαιον εἰς τὸ Στάδιον. Ὁ Νέστωρ ἔλαβε τὴν εὐλογίαν του, μετέβη εἰς τὸ Στάδιον, ἐπάλαισε μὲ τὸν Λύκαιον καὶ τὸν ἐνίκησε.

Ὁ Μαξιμιλιανός, ὅταν ἔμαθε ὅτι ὁ Νέστωρ ἐνίκησε μὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ Δημητρίου, διέταξε καὶ ἀπεκεφάλισαν τὸν Δημήτριον μέσα εἰς τὴν φυλακὴν τὴν 26ην Ὀκτωβρίου.

Ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἐτάφη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἥ δὲ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 26ην Ὀκτωβρίου.

δ) Ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος.

Ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου καὶ ἐσπούδασε. Κατ' ἀρχὰς ἔγινε διάκονος τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀλεξάνδρου.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐφάνη ἡ αἵρεσις τοῦ Ἀρείου. Ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Μέγας Κωνσταντῖνος συνεκάλεσε τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, διὰ νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ νὰ παύσουν αἱ φιλονικίαι μεταξὺ τῶν χριστιανῶν. Εἰς τὴν Σύνοδον αὐτὴν παρουσιάσθη καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρος μὲ τὸν διάκονόν του Ἀθανάσιον.

Εἰς τὴν Σύνοδον ὁ Ἀθανάσιος ἐπολέμησε μὲ μεγάλην δύναμιν, μὲ θάρρος καὶ μὲ μεγάλα ἐπιχειρήματα τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔγινεν ἐπίσκοπος ὁ Ἀθανάσιος, ὁ ὁποῖος κατηγορεῖ μὲ θάρρος τὰς ὑπερβασίας καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν αὐτοκρατόρων καὶ ἔνεκα τούτου ἐξωρίσθη δέκα φορές. Ὡς ἐπίσκοπος ἔμεινε 45 ἔτη, ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸ ἔτος 373.

Ἐγραψε πολλὰ συγγράμματα, ἡ Ἐκκλησία τὸν ὠνόμασε Μέγαν, ἡ δὲ μνήμη του ἐορτάζεται τὴν 18ην Ἰανουαρίου.

ε) Ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας.

Ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας ἦτο μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀδελφὸς τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου. Κατ' ἀρχὰς ἦτο μαθητὴς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, λέγεται δὲ Πρωτόκλητος, διότι αὐτὸν πρῶτον ἐκάλεσεν ὁ Χριστὸς διὰ μαθητὴν του.

Μετὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Χριστοῦ μετέβη εἰς διαφόρους χώρας, εἰς τὸν Πόντον, τὴν Θράκην, τὴν Ἀχαΐαν καὶ ἐδίδαξε τὸ Εὐαγγέλιον.

Ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας ἀπέθανεν εἰς τὰς Πάτρας τὴν 30 Νοεμβρίου καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἐορτάζομεν τὴν μνήμην του.

ς) Ὁ Ἅγιος Νικόλαος.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος κατ' ἀρχὰς ἔγινε μοναχός, κατόπιν διάκονος καὶ τελευταῖον ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος εἰς τὰ Μύρα τῆς Κιλικίας.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος ἦτο εὐσεβὴς καὶ φιλόανθρωπος, ἔμοιραζεν ὅ,τι εἶχεν εἰς τοὺς πτωχοὺς, αὐτὸς δὲ ἔζη πτωχικά.

Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον εἰς τὴν Νίκαιαν τῆς Βηθυνίας, ἡ ὁποία κατεδίκασε τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς ναυτικούς ὡς προστάτης των καὶ διὰ τοῦτο εἰς ὅλα τὰ πλοῖα εὐρίσκεται ἡ εἰκὼν του.

Ἀπέθανε τὴν 6ην Δεκεμβρίου καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἐορτάζεται ἡ μνήμη του.

14.- Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΙ ΑΓΙΑΙ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΙ.

Εἰς τὰς Ἐκκλησίας γίνονται διάφοροι τελεταὶ καὶ ψάλλονται ἢ ἀναγιγνώσκονται διάφορα τροπάρια. Ὅλα ὅμως αὐτὰ γίνονται με ὠρισμένην τάξιν εἰς ὅλας τὰς ὀρθοδόξους ἐκκλησίας καὶ λέγονται **ἄγιοι ἀκολουθίαι.**

Ἡ σπουδαιότερα ἀκολουθία εἶναι ἡ λειτουργία ἡ θεία εὐχαριστία, διότι με αὐτὴν γίνεται τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας. Τὴν ἀκολουθίαν τῆς λειτουργίας ἔκαμε πρῶτον ὁ Ἰάκωβος, ὁ μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ. Ἡ λειτουργία ὅμως αὕτη δὲν γίνεται σήμερον, διότι εἶναι πολὺ μεγάλη καὶ μόνον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς του, τὴν 23ην Ὀκτωβρίου, γίνεται αὕτη.

Κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα ὁ Ἅγιος Βασίλειος ἔκαμε ἄλλην λειτουργίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐσυντόμεισεν ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Ἡ λειτουργία τοῦ Ἰωάννου εἶναι ἡ συντομωτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας καὶ γίνεται σήμερον εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας.

Ἐκτὸς τῆς λειτουργίας αὐτῆς γίνεται καὶ ἡ λειτουργία ἡ ὁποία λέγεται **Προηγιασμένη ἢ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων.** Αὕτη γίνεται ἐκάστην Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, τὴν Μ. Δευτέραν, τὴν Μ. Τρίτην καὶ τὴν Μ. Τετάρτην. Κατὰ τὴν λειτουργίαν αὐτὴν δὲν ἀγιάζονται τὰ τίμια δῶρα, διότι εἶναι προηγιασμένα ἀπὸ τὴν Κυριακὴν, ἡ ὁποία ἐπέρασεν.

Πρὸ τῆς λειτουργίας ψάλλεται ὁ ὄρθρος, ὁ δὲ ἱερεὺς ἐτοιμάζει τὰ τίμια δῶρα. Μετὰ τὸν ὄρθρον ἡ λειτουργία χωρίζεται εἰς δύο μέρη: εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν κατηχουμένων καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν πιστῶν.

Ἡ λειτουργία τῶν κατηχουμένων λέγεται οὕτω, διότι κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους, ὅσοι δὲν εἶχον ἀκόμη βαπτισθῆ, μόνον εἰς αὐτὴν εἶχον δικαίωμα νὰ μένουν, κατόπιν δέ, ὅταν ἤρχιζεν ἡ λειτουργία, αὐτοὶ ἀπεχώρουν.

Ἡ λειτουργία ἀρχίζει με τὴν μεγάλην συναπτήν. Αὕτη εἶναι μία σειρὰ ἀπὸ παρακλήσεις πρὸς τὸν Θεόν, διὰ τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου, διὰ τὸν στρατόν, διὰ τοὺς καρποὺς τῆς γῆς, διὰ τοὺς τρεξιδιώτας, διὰ τοὺς αἰχμαλώτους, διὰ τοὺς ἀσθενεῖς.

Μετὰ τὴν μεγάλην συναπτὴν ψάλλουν οἱ ψάλται διάφορα τρο-
πάρια καὶ κατόπιν ὁ διάκονος κάμνει τὴν μικρὰν συναπτὴν καὶ
κατόπιν γίνεται ἡ εἴσοδος. Μετὰ ταῦτα ψάλλεται τὸ τρισάγιον, ἀνα-
γινώσκεται ὁ Ἀπόστολος καὶ τὸ Εὐαγγέλιον. Ἐπειτα ψάλλεται τὸ
Χερουβικὸν καὶ γίνεται ἡ μεγάλη εἴσοδος.

Ἀφοῦ τοποθετηθοῦν τὰ τίμια δῶρα ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης
γίνεται τὸ Μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας καὶ κοινωνοῦν ὅλοι οἱ
κληρικοί. Οἱ ψάλται ψάλλουν τὸ κοινωνικόν.

Τέλος ἐξέρχεται εἰς τὴν Ὑραϊὰν Πύλῃν, ὁ ἱερεὺς μὲ τὸ δισκο-
πότηρον καὶ καλεῖ τοὺς πιστοὺς νὰ κοινωνήσουν τῶν ἀχράντων
μυστηρίων καὶ κατόπιν γίνεται ἡ ἀπόλυσις. Τοῦτο ἐγένετο εἰς παλαι-
ότερας ἐποχὰς σήμερον ὅμως ἡ κοινωνία γίνεται μετὰ τὸ τέλος τῆς
λειτουργίας.

Ἐκτὸς τῆς λειτουργίας αὐτῆς ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ἀκολουθίαι,
αἱ ὁποῖαι εἶναι αἱ ἑξῆς: ὁ ἑσπερινός, τὰ μυστήρια, αἱ δοξολογίαι
τῶν ναῶν, αἱ κηδεῖαι, τὰ μνημόσυνα, ὁ ἁγιασμὸς κτλ.

Τ Ε Λ Ο Σ

Παυλίδης

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

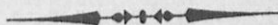
A) ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ.

	Σελίς
1. Διάφοροι Θρησκευταί	3
2. Χριστιανική Θρησκεία	3
3. Ἐκκλησία Καθολικὴ καὶ Διαμαρτυρομένων	4
4. Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία	4
5. Πηγαὶ τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας	5
5. Τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως	6
6. Ἑρμηνεία τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως	7
α) Ὁ Θεὸς	7
β) Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς	10
γ) Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα	10
δ) Ἡ Ἐκκλησία	11
ε) Τὸ Βάπτισμα	11
7. Τὰ Μυστήρια	12
α) Τὸ Βάπτισμα	12
β) Τὸ Χρῆσμα	13
γ) Ἡ Μετάνοια ἢ Ἐξομολόγησις	14
δ) Ἡ Θεία Εὐχαριστία	14
ε) Ὁ Γάμος	15
ς) Ἡ Ἱερωσύνη	15
η) Τὸ Εὐχέλαιον	16
8. Αἱ Δέκα Ἐντολαὶ	16
α) Πρώτη Ἐντολὴ	17
β) Δευτέρα Ἐντολὴ	17
γ) Τρίτη Ἐντολὴ	18
δ) Τετάρτη Ἐντολὴ	18
ε) Πέμπτη Ἐντολὴ	19
ς) Ἑκτη Ἐντολὴ	19
ζ) Ἑβδόμη Ἐντολὴ	19
η) Ὀγδόη Ἐντολὴ	20

	Σελίς
θ) Ἐνάτη Ἐντολή	20
ι) Δεκάτη Ἐντολή	21
9. Ἡ Προσευχὴ	21
Κυριακὴ προσευχή	22
Ἑρμηνεῖα τῆς Κυριακῆς προσευχῆς	22

B) ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

1. Ἡ Λειτουργικὴ	25
2. Ὁ Ναὸς καὶ τὰ μέρη τοῦ Ναοῦ	25
3. Ρυθμοὶ τῶν Ναῶν	25
4. Τὰ μέρη τοῦ Ναοῦ	27
5. Ὁ κυρίως Ναὸς	28
6. Τὸ Ἱερὸν Βῆμα ἢ Ἅγιον Βῆμα	28
7. Ἱερὰ σκεύη διὰ τὴν θεῖαν εὐχαριστίαν	29
8. Ἱερὰ σκεύη διὰ τὰ μυστήρια καὶ τὰς ἀκολουθίας	30
9. Εἰκόνες, κώδωνες καὶ διάφορα ἄλλα σκεύη	31
10. Αἱ Ἑορταὶ	31
11. Κινηταὶ Δεσποτικαὶ Ἑορταὶ	32
12. Κινηταὶ Ἑορταὶ πρὸ τῆς Μ. Ἑβδομάδος	33
Ἡ Μεγάλῃ ἑβδομὰς καὶ τὸ Πάσχα	34
Αἱ μετὰ τὸ Πάσχα κινηταὶ Δεσποτικαὶ Ἑορταὶ	35
Θεομητορικαὶ Ἑορταὶ	36
Αἱ Ἑορταὶ τῶν Ἀγίων	36
13. Βίος μερικῶν Ἀγίων	37
α) Ὁ Ἅγιος Βασίλειος	37
β) Ὁ Ἅγιος Γεώργιος	38
γ) Ὁ Ἅγιος Δημήτριος	38
δ) Ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος	38
ε) Ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας	39
ς) Ὁ Ἅγιος Νικόλαος	39
14. Ἡ Λειτουργία καὶ αἱ Ἅγαι Ἀκολουθίαι	40



ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΝΤΑΦΩΤΗ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΑ :

- Ευγενίας Παλαιολόγου Τὸ Βιβλίο μου
Ἀναγνωστικό γιὰ τὴν Πρώτῃ τάξῃ Μέρους Β'.
- Φιλίππου Ἑμμανουήλ Τὰ Ἑλληνόπουλα τῆς Αἰγύπτου
Ἀναγνωστικό Δευτέρας τάξης
- Γρηγορίου Πετρώνδα Τὸ Τρίτο μου Βιβλίο
Ἀναγνωστικό γιὰ τὴν Τρίτῃ τάξῃ
- Γλαύκου Ἀλιθέρα Στὴ Χώρα τοῦ Νείλου
Ἀναγνωστικό Τρίτης Δημοτικοῦ
- Φιλίππου Ἑμμανουήλ Ἀναγνωστικὸν Ε'. Δημοτικοῦ
(καθαρευούσης)
- Γρηγορίου Πετρώνδα Ἀναγνωστικὸν ΣΤ'. τάξεως
(καθαρευούσης)

ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ :

- Κωνστ. Παπαγεωργίου Γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης
Διὰ τὴν Ε' καὶ ΣΤ' τάξιν
- Στεφ. Παχωποῦ, Μιχ. Χατζηπέτρου Συλλογὴ Ἀριθμητικῶν Προβλημάτων
Διὰ τὴν Τρίτῃν τάξιν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Δημοτικῶν Σχολείων
- Στεφ. Παχωποῦ, Μιχ. Χατζηπέτρου Συλλογὴ Ἀριθμητικῶν Προβλημάτων
Διὰ τὴν Τετάρτῃν τάξιν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Δημοτικῶν Σχολείων
- Κ. Παπαγεωργίου, Στ. Παχωποῦ, Μ. Χατζηπέτρου Συλλογὴ Προβλημάτων Ἀριθμητικῆς καὶ Γεωμετρίας
Διὰ τὴν Πέμπτῃν τάξιν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Δημοτικῶν Σχολείων
- Κ. Παπαγεωργίου, Στ. Παχωποῦ, Μ. Χατζηπέτρου Συλλογὴ Προβλημάτων Ἀριθμητικῆς καὶ Γεωμετρίας
Διὰ τὴν Ἑκτῇν τάξιν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Δημοτικῶν Σχολείων
- Φ. Ἀσαργιώτη Ἑκκλησιαστικὴ Ἱστορία
Διὰ τὴν Πέμπτῃν τάξιν τῶν Δημοτικῶν Σχολείων
- Φ. Ἀσαργιώτη Κατήχησις καὶ Λειτουργικὴ
Διὰ τὴν Ἑκτῇν τάξιν τῶν Δημοτικῶν Σχολείων
- Γρηγορίου Κινδουλίδου Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος
Διὰ τὴν Τετάρτῃν τάξιν τῶν Δημοτικῶν Σχολείων
- Γρηγορίου Κινδουλίδου Γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος
Γιὰ τὴν Τρίτῃ καὶ Τετάρτῃ τάξῃ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων
- Π. Μιχαηλίδου, Μ. Συμεὼν Γραμματικαὶ Ἀσκήσεις
Διὰ τὴν Πέμπτῃν τάξιν τῶν Δημοτικῶν Σχολείων
- Πέτρου Γ. Ὀλυμπίου Τὰ Φυσιογνωστικὰ
Διὰ τὴν Πέμπτῃν καὶ Ἑκτῇν τάξιν τῶν Δημοτικῶν Σχολείων